

DE LOUIZALAAN

Adviescomité

Ariane Herman, Kabinet van Minister-Voorzitter
Bénédictte del Marmol, Muriel Muret, Christian Spapens,
Manoëlle Wasseige, Dienst Monumenten en Landschappen

Auteur

Caroline Mierop

Onderzoek en iconografie

Caroline Mierop en Monica Campioli
met de medewerking van de « Archives d'Architecture Moderne »

Dankbetuigingen

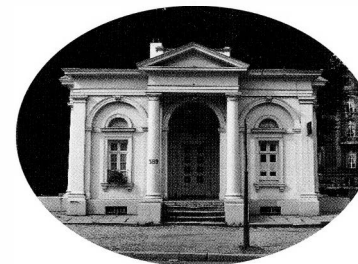
Onze dank gaat uit naar alle instellingen en personen die ons hebben geholpen,
meer in het bijzonder Françoise Aubry, Georges Binder (Buildings & Data), Jacques De Soie,
Xavier Duquenne, Eric Hennaut, Christian Lasserre, Jan Swinnen en Roger Walraevens

ILLUSTRATIES

b = bovenaan; o = onderaan; m = midden; l = links; r = rechts

Archives d'Architecture Moderne : 1, 7, 8 (b), 10 (o), 11, 13, 16 (b,m), 19 (m), 20, 22, 24 (b), 25, 26, 28, 28-29, 31 (o), 32 (o), 33(b), 34; Ch. Bastin & J. Evrard : 16 (o); Architectenbureau Henri Montois : 32 (m); Fabien de Cugnac (voor het « Atelier d'architecture de Genval ») : 36; Philippe De Gobert (voor A.A.M.) : 27 (b, r); Gilbert De Keyser : 23; verz. Xavier Duquenne : 2-3 (o), 3 (b), 4 (b), 6 (b,o), 8 (o), 9 (o), 10 (b), 14 (b), 24 (o); Fondation pour l'Architecture : 35 (lb); Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Brussel ((IRPA-KIK) : 4 (o); Caroline Mierop : 2(b), 5, 9(b) en vierde afbeelding van de omslag; Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dienst Monumenten en Landschappen : 15, 19 (b,o,r); Horta Museum : 30 (o); Louizawijk : 33 (o); P. Robbrecht, H Doem, architecten : 35 (rb); Marcel Vanhulst, Brussels Hoofdstedelijk Gewest : 1ste afbeelding van de omslag, 14 (o), 27 (lo), 29 (r), 35 (o); Vlaamse Gemeenschap (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Archieven van het ministerie van Openbare Werken) : 30 (b), 31 (b), 32 (b)

DE LOUIZALAAN

GESCHIEDENIS VAN EEN GROOTS PROJECT

Een stadspromenade in de XIXde eeuw	2
Een verfraaiingspolitiek	5
Een landschappelijk project.....	8
De rijke buurten.....	11
DE MODERNE TIJDEN	24
De tentoonstelling van 1910	24
De jaren 1930	26
Tunnels en torens	30
Epiloog.....	34

GESCHIEDENIS VAN EEN GROOTS PROJECT

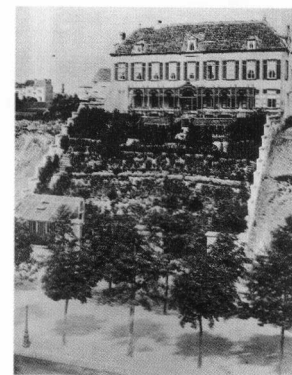
De “flessenhals” en de Louizapoort zoals ze in 1838 verkaveld waren door De Joncker en Jourdan. De flessenhals heeft zijn naam te danken aan zijn geringe breedte (22 m tegenover 55 m voor de rest van de Louizalaan). Deze nauwe doorgang werd al vlug als hinderlijk ervaren en vanaf het begin van deze eeuw werden dan ook verschillende projecten ontwikkeld om dit probleem te verhelpen. Sinds 1957 rijdt het autoverkeer via een tunnel onder de laan.

EEN STADSPROMENADE IN DE XIXDE EEUW

De aanleg van de Louizalaan ging in 1860 van start. Het idee om een monumentale verbinding tussen de historische stad en het Ter Kamerenbos te creëren was niet nieuw. Een eerste ontwerp dateert immers van 1844 toen De Joncker en Jourdan, eigenaars van een eerste verkaveling aan de Louizapoort, aan de stad Brussel het plan voorlegden om een grote laan aan te leggen in het verlengde van de wijk die ze in 1838 rond de huidige “flessenhals” hadden gecreëerd. De twee straten die er mekaar kruisen en tegenwoordig de naam van hun eigenaars dragen, bakenen precies de eerste vier woonblokken van deze nieuwe wijk af. Hun ontwerp voorzag in een weg van slechts 33 meter breed – in het definitieve plan wordt dit 55 meter – maar sloot verba-

zingwekkend goed aan bij het uiteindelijke resultaat: de lengte bedroeg 2394 m (de huidige laan telt maar 18 m méér), er liep een dubbele rij bomen langs het gehele traject en ter hoogte van de huidige Koningstuin gaf het plan reeds een lichte buiging naar rechts aan, ingeleid door een groot rond verkeersplein. Het duurde echter nog een kleine twintig jaar eer het project verwezenlijkt werd, niet zonder de nodige technische en financiële problemen evenwel: aangezien de laan op sommige plaatsen een vijftiental meter lager lag dan het natuurlijk niveau van de omringende terreinen moesten er namelijk belangrijke graafwerken worden uitgevoerd. De financiële moeilijkheden verklaren ook, gedeeltelijk althans, de terughoudendheid van Sint-Gillis en Elsene die, door de aanleg van de Louizalaan dwars door hun territorium, een groot stuk grond aan de stad Brussel verloren.

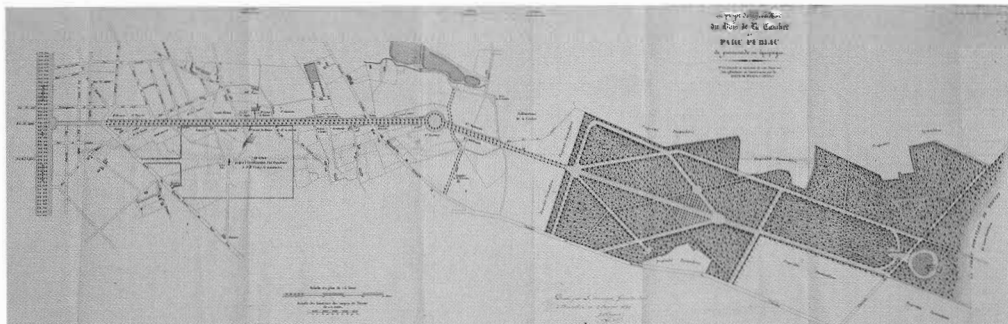
zingwekkend goed aan bij het uiteindelijke resultaat: de lengte bedroeg 2394 m (de huidige laan telt maar 18 m méér), er liep een dubbele rij bomen langs het gehele traject en ter hoogte van de huidige Koningstuin gaf het plan reeds een lichte buiging naar rechts aan, ingeleid door een groot rond verkeersplein. Het duurde echter nog een kleine twintig jaar eer het project verwezenlijkt werd, niet zonder de nodige technische en financiële problemen evenwel: aangezien de laan op sommige plaatsen een vijftiental meter lager lag dan het natuurlijk niveau van de omringende terreinen moesten er namelijk belangrijke graafwerken worden uitgevoerd. De financiële moeilijkheden verklaren ook, gedeeltelijk althans, de terughoudendheid van Sint-Gillis en Elsene die, door de aanleg van de Louizalaan dwars door hun territorium, een groot stuk grond aan de stad Brussel verloren.

De villa Belle-Vue (of villa van de weduwe Giron) omstreeks 1875, hoog uittorend op de laatste zandheuvel van de Louizalaan, het hoogste punt van de huidige Paul Spaaklaan. Op de voorgrond, 14 meter lager, de aardebaan van de nieuwe laan.

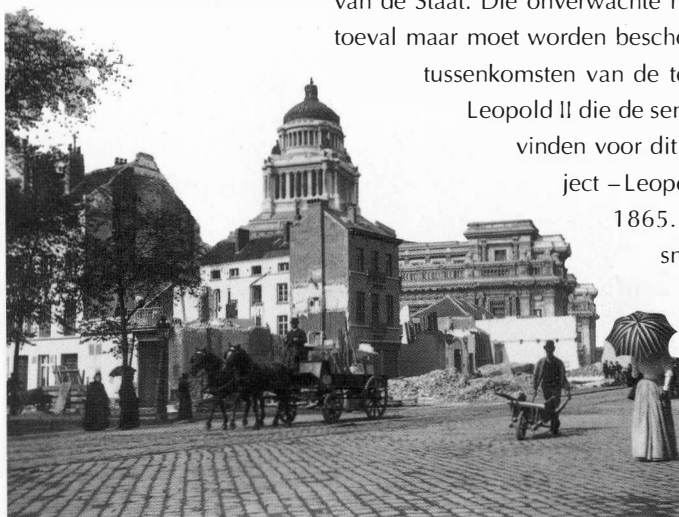

De Louizalaan omstreeks 1900.

“Plan van een project voor de aanleg van een 30 m brede weg of laan tussen de Louizawijk en het Ter Kamerenbos en voor de inrichting van het Ter Kamerenbos in openbaar park met promenade voor rijtuigen”, in 1846 ontworpen door de vennootschap De Joncker en Jourdan. Op het plan staat ook een doorsnede van de “nivellering en het profiel van de geplande nieuwe weg”. Het rechthoekige Oefenveld moest volgens het project tegen de nieuwe laan komen te liggen, uiteindelijk zou het worden aangelegd op een minder uitgestrekt terrein, tussen de Faiderstraat en de Livornostraat; het park dat zich nu tussen de Jansonstraat en de Baljuwstraat bevindt, vormt hiervan waarschijnlijk de laatste getuige.

Aanvankelijk stelden De Joncker en Jourdan voor de weg zelf aan te leggen, in ruil voor een concessie van 99 jaar. Die concessie werd hen in 1851 toegekend maar een jaar later, nog vóór de werken begonnen waren, werd ze terug ingetrokken. De stad Brussel besloot daarop de werken zelf te financieren, op voorwaarde dat ze de in gebruik genomen terreinen tot haar grondgebied mocht rekenen. Rond die tijd, en nog steeds in de gemeente Elsene, begonnen overigens ook de onderhandelingen over de concessie van gronden van de toekomstige Leopoldswijk. Maar de annexatie van de wijk bij Brussel in 1853 reikte echter niet zover als de Louizalaan. De daaropvolgende jaren bleef het stil rond het project tot het in 1858, in licht gewijzigde vorm, hervat werd, ditmaal met de financiële steun van de Staat. Die onverwachte hulp van staatswege was geen toeval maar moet worden beschouwd als één van de vroegste tussenkomsten van de toekomstige “koning-urbanist” Leopold II die de senaat toesprak teneinde steun te vinden voor dit groot stedenbouwkundig project – Leopold II besteedde de troon pas in 1865. Vanaf dan gingen de zaken snel: de bouwvergunning werd in 1859 afgeleverd en de graafwerkzaamheden begonnen het jaar nadien, toen ook de tol werd opge-

heven. Pas in 1862, toen de infrastructuurwerken zo goed als klaar waren, werd beslist de weg 55 m breed te maken. De inwijding van de laan vond plaats in 1866. Datzelfde jaar werd ook het tracé van de Koningstraat tot voorbij de Zavel verlengd om uit te lopen in de as van het Justitiepaleis, een project dat architect Joseph Poelaert voor zijn rekening zou nemen (1866-1883). Het Justitiepaleis zou trouwens ook het sluitstuk intramuros van het lange perspectief van de Louizalaan vormen.

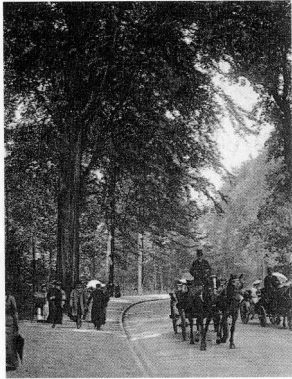
EEN VERFRAAIINGSPOLITIEK

De aanleg van de Louizalaan moet worden gezien in het licht van de golf van verfraaiingswerken die de Europese steden vanaf de XVIII^{de} eeuw overspoelde en die op magistrale wijze uitgewerkt werd door Alphonse Alphand, hoofd van de beplantingsdienst van Parijs ten tijde van prefect Haussmann, in *Les promenades de Paris* (1867), een werk dat alle belangrijke stadsbestuurders in Frankrijk en Europa aangeboden kregen. Deze nieuwe politiek waarin stadsherinrichting, aanleg van voorsteden en de creatie van “groene zones” centraal stonden, zou tot voorbeeld dienen bij de grote werken in Brussel in de tweede helft van de XIX^{de} eeuw. Ze vond een fervent aanhanger in de figuur van Jules Anspach, Brussels burgemeester van 1863 tot 1879. De Louizalaan vormde in dit opzicht dan ook één van de eerste getuigen van dit nieuwe beleid. De vergelijking met Parijs

Links, onder:
De Louizalaan omstreeks 1900, tijdens de uitbreidingswerkzaamheden aan de Zwaanstraat (de huidige Vier Armenstraat). Achteraan, de koepel van het Justitiepaleis.

De ingang van het Ter Kamerenbos omstreeks 1890 met de eindhalte van de tram. De paardentram nr. 291 dateert van 1885. De lijn Ter Kamerenbos / Koningplein werd in 1897 geëlektrificeerd.

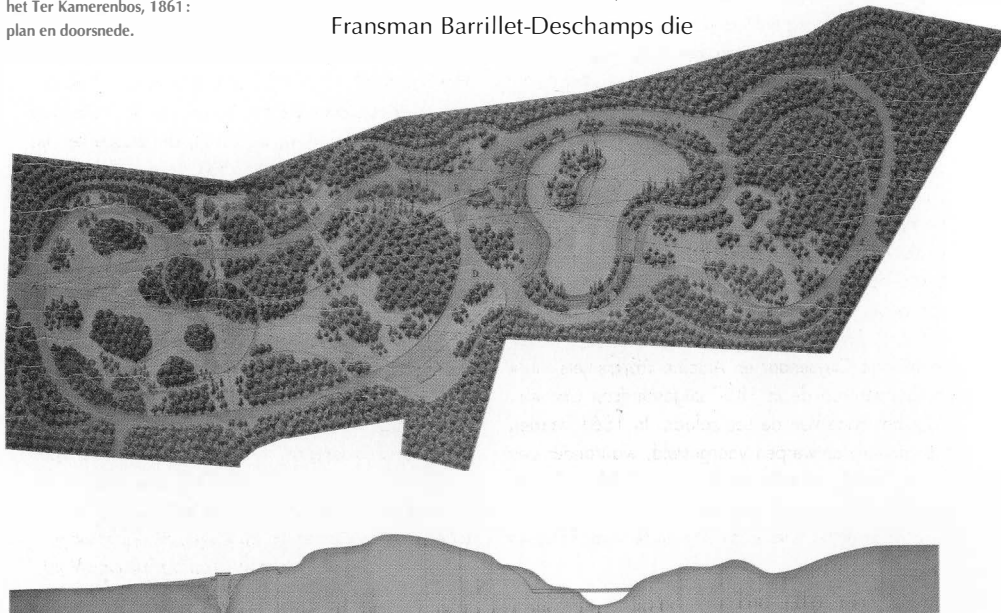

Het Ter Kamerenbos omstreeks 1905: de Floralaan.

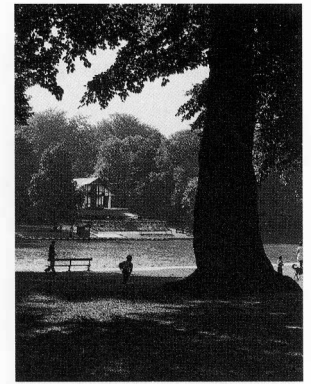
is des te treffender daar burgemeester André Fontainas (1860-1863), op zoek naar inspiratiebronnen, prefect Haussmann inzage had gevraagd in de plannen van de in 1855 geopende "avenue de l'Impératrice" die de Arc de Triomphe met het Bois de Boulogne moest verbinden (aangelegd in 1854).

De Louizalaan was geen losse schakel maar maakte deel uit van een echte, kilometerlange groene wandelweg die van de Waterloolaan tot aan het Ter Kamerenbos en het Zoniënwoud liep en alzo één van de mooiste ingangen tot de stad vormde. Tot dan toe werd het Ter Kamerenbos weinig bezocht en was het moeilijk toegankelijk voor rijtuigen. Het bos was enkel bereikbaar via de Elsensessteenweg, de vijvers, de Ter Kamerenabdij en de Gendarmendreef. Niet alleen de toegang moest worden vergemakkelijkt, maar het hele bos moest een grondige gedaanteverwisseling ondergaan om er een echt openbaar park van te maken. De eerste aanlegplannen dateren van 1848 en, naar aanleiding van de wedstrijd die Brussel in 1857 uitschreef voor het tracé van de Louizalaan, verschenen ook andere ontwerpen die allemaal zouden worden afgewezen. In 1861 werden nieuwe voorstellen ingediend van vier vermaarde tuinarchitecten, waaronder de Fransman Barrillet-Deschamps die

Project van F-E. Keilig voor het Ter Kamerenbos, 1861: plan en doorsnede.

de plannen voor het Bois de Boulogne tekende. De keuze viel op het ontwerp van de Duitser Keilig, dat in 1862 uiteindelijk werd goedgekeurd. In 1864 zou het bos, samen met de Louizalaan, deel uitmaken van het Brussels grondgebied. Een ander argument voor de aanleg van de nieuwe laan was het feit dat Brussel geen mooie en elegante promenade bezat. De voorbij de Antwerpse Poort gelegen Groendreef vervulde vroeger die rol maar kwam vanwege de aanleg van de spoorlijn in 1835 niet meer in aanmerking. De bouw van het Noordstation in 1841 moest de nieuwe industriële rol bevestigen die dit oorspronkelijk landelijk gebied zou gaan vervullen, een roeping die nog eens benadrukt werd door de aanwezigheid van het kanaal van Willebroek.

Het Ter Kamerenbos met het meer, het eiland en de "Chalet Robinson" omstreeks 1980 (1875, in 1991 door een brand verwoest).

HET TER KAMERENBOS

Voordat het in openbaar park veranderde en nog voor de aanleg van de Louizalaan, vormde het Ter Kamerenbos een natuurlijke uitloper van het Zoniënwoud richting stad onder de naam *Heeghde*. Eertijds behoorde dit deel toe aan de Ter Kamerenabdij, waaraan ze ook haar naam te danken heeft.

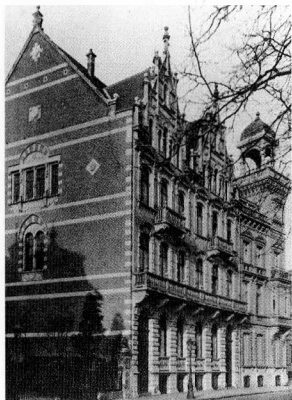
De Staat die sinds 1843 eigenaar was van het Zoniënwoud, droeg het Ter Kamerenbos in 1861 aan de stad Brussel over, één jaar nadat de werken aan de Louizalaan aanvang genomen hadden, teneinde het als een groot openbaar park in te richten. Het bos werd immers weinig bezocht, was moeilijk toegankelijk en zijn beplanting bestond, sinds de herbebossing door de Oostenrijkse tuinarchitect Joachim Zinner op het einde van de XVIII^{de} eeuw, hoofdzakelijk uit eiken en beuken.

Eerder had de stad al een aantal projecten afgewezen van onder meer Louis Fuchs, eerste tuinarchitect van het land, Frédéric Edouard Keilig en de architecten Jean-Pierre Cluysenaar en Antoine Trappeniers, naar aanleiding van de in 1857 uitgeschreven wedstrijd voor het tracé van de Louizalaan. In 1861 werden vier andere ontwerpen voorgesteld, waaronder een nieuw project van Keilig dat uiteindelijk verkozen werd daar het zoveel mogelijk rekening hield met de bestaande beplanting en de natuurlijke mogelijkheden van het terrein.

De werken startten in 1862. In 1863 werden de twee voormalige octrooipaviljoenen van de Naamse Poort (Auguste Payen, 1832-1836) heropgebouwd aan de ingang van het bos. Ze zouden achtereenvolgens in gebruik worden genomen als woning voor de parkwachters, politiebureau, kantoor van de tram-maatschappij, lokalen van de stedelijke beplantingsdienst; tegenwoordig worden ze verhuurd aan particulieren.

Het bos werd in 1864 Brussels grondgebied, samen met de Louizalaan. De constructie van de grote brug was voltooid in 1866, de ravijn, de grasperken en het stadsmeubilair volgden. Van de drie "openbare etablissementen" waarvan de bouw in 1870 werd goedgekeurd door de stad, is heden enkel de "Chalet du Rossignol" bewaard, herdoopt tot "Jardins du Bois".

In 1871 was het park klaar. Intussen had Keilig zich een fraai herenhuis laten bouwen aan de Louizalaan (1865) en was hij inspecteur van de beplantingsdienst van de stad Brussel geworden (1868). In de jaren 1870 legde hij eveneens de oevers van de Elsense vijvers aan en tekende hij een verkavelingsplan voor de naburige woonblokken. Ook tekende hij de plannen voor de herinrichting van het Koninklijk Park in Laken en van de eerste, door Leopold II bekostigde, ontwerpen voor de Tervurenlaan en het Park van Vorst.

Herenhuis aan het ronde verkeersplein van de Louizalaan, met aanpalende tuin links. F. De Vestel, omstreeks 1900 (afgebroken in de jaren 1950).

EEN LANDSCHAPPELIJK PROJECT

Oorspronkelijk bestond het middendeel van de laan uit een brede met steenslag verharde weg die voorbehouden was voor de rijtuigen – tegenwoordig rijden hier de auto's. De laterale ophogingen, telkens met een dubbele rij kastanjabomen beplant, waren bestemd voor de voetgangers (links) en de ruiters (rechts) terwijl de twee zijwegen, langs de woningen en herenhuizen, geplaveid werden en voorzien van voetpaden. De tram deed haar intrede in de laan in 1869 en was meteen de eerste lijn die in Brussel in gebruik werd genomen. Aanvankelijk ging het om één spoor dat tot aan het halfcirkelvormig plein voor het bos reed en in 1874 zou worden verdubbeld.

Het grote ronde verkeersplein bovenaan de Koningstuinte werd beplant met rododendrons en omboord met een rij platanen. Het middenstuk van de laan veranderde in een opeenvolging van tuinen met struiken en bloemen, aan weerszijden omgeven door een reeks kastanjelaars zoals ze vandaag de dag nog opgesteld zijn, zij het slechts op een deel van het tracé, tussen de aftakking van de De Motlaan en de ingang van het bos.

Maar hier hield de landschappelijke aanpak van de Louizalaan niet op. Want er was niet alleen de Koningstuinte met zijn fraaie vergezicht op de vijvers van Elsene maar ook de Ter Kamerenabdij met zijn terrasvormige tuinen uit het begin van de XVIII^{de} eeuw die tot aan de laan zelf reikten. Ook de bebouwing werd hier en daar onderbroken door tuinen vol grote bomen die boven de tuinhedden of -muren kwamen uitkijken. Immers, de Louizalaan had op dat ogenblik nog niets van de

lange, dichte en ondoordringbare tunnel die ze tegenwoordig is: naast de overdaad van bomen en tuinen bevonden er zich ook beelden, stadsmeubilair, banken, straatlantaarns en wachthuisjes, koertjes en lagere aanpalende vleugels aan de straatkant, zoals nog te

De slaaf ingehaald door honden: marmeren beeldengroep van L. Samain (1897) in de centraal aangelegde tuinen van de Louizalaan. Oude prentkaart.

zien is op de hoek van de Louizalaan en de Blanche- en Baljuwstraat evenals in talrijke naburige straten. De architectuur zelf, met haar enorme diversiteit aan materialen, stijlen en typologieën, droeg sterk bij tot het pittoreske karakter van de nieuwe laan. Zonder die naam al te dragen, ging het ging hier dus om een echt landschappelijk project dat beantwoordde aan de ambities van de burgerij die er zich kwam vestigen maar ook aan het uitzicht dat de laan zichzelf wilde geven en dat een zekere afstand nam ten aanzien van het homogener en compactere straatbeeld van de grote boulevards die in het centrum van de stad werden aangelegd.

Overigens ontstond er naar aanleiding van het project een hele polemiek nog vóór de werken een aanvang genomen hadden. Een satirische prent uit de jaren 1850 beeldt de laan als een regiment bomen af, aangevoerd door twee wachters te paard met als commentaar "...een aangenaam perspectief". In 1864, toen de werken al bezig waren, verscheen er een fraaie – anonieme – kleurenlithografie die, onder de titel "De laan van het Ter Kamerenbos, hoe ze er kan uitzien" de toekomstige laan als een heuse tuin en openluchtmuseum voorstelde. In het begeleidend boekje staat te lezen dat ter hoogte van het middengedeelte van de laan "het oog zou worden getroffen door een opeenvolging van grasperken, beplantingen en waterpartijen. De frisheid van de gazons en waterbekkens, de snel en fraai uitlopende struikgewassen die door één van onze kundige tuinarchitecten als willekeurig neergegooide boeketten zouden worden aangeplant, de kunstwerken die men te midden van de grasperken zou kunnen plaatsen, alles zou bijdragen tot het pittoreske en charmante karakter van deze promenade". Voor de auteur komt het erop aan te ontsnappen aan de monotonie, de uniformiteit en het karakterloze uiterlijk die zouden ontstaan indien een rechtlij-

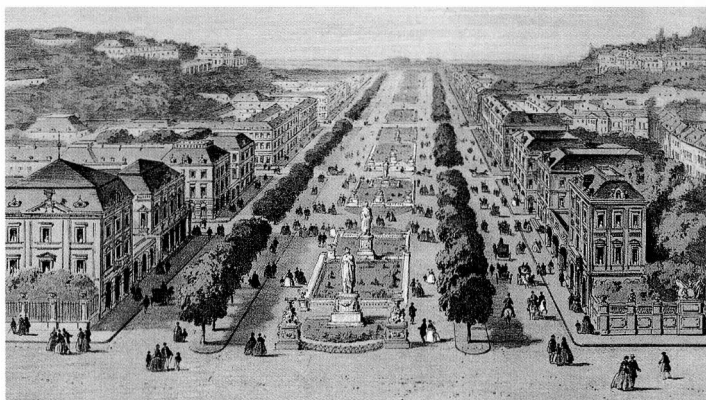

De Louizalaan omstreeks 1900. Rechts de ruitersweg, aan weerszijden omgeven door een rij kastanjabomen.

De Louizalaan aan de ingang van het bos. Rechts, de araucaria's (gewoonlijk apebomen genoemd) in de centraal aangelegde tuinen van de laan. Oude prentkaart.

“De laan van het Ter Kamerenbos, hoe ze er kan uitzien...”. Anonieme lithografie gepubliceerd in 1864 (toegeschreven aan H. De Curte) met begeleidend boekje. Hierin wordt voorgesteld het middengedeelte van de laan in te richten met tuinen en een openluchtmuseum met beelden. De laan van het Ter Kamerenbos werd in 1864 omgedoopt tot Louizalaan, ongetwijfeld als erbetoon aan de oudste dochter van koning Leopold II.

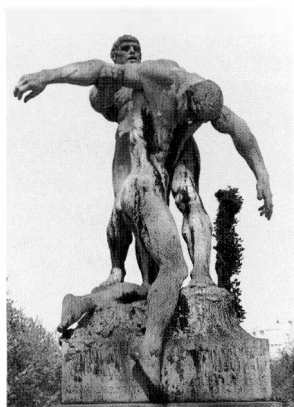
nig tracé van dergelijke lengte eenvoudigweg met bomen zou worden omzoomd. “Men moet” gaat de auteur verder “haar landelijk karakter zo goed mogelijk behouden, de laan moet als het ware een voorbode zijn, een voorsmaak van de genoegen die men gaat opzoeken in de schaduwrijke dreven van het bos”.

Dit anonieme project werd dan wel niet uitgevoerd, zeker is dat het inspirerend gewerkt heeft voor de aanleg van het tweede deel van de laan, dat van het ronde verkeersplein tot aan de ingang van het bos loopt. De tuinen tellen immers een grote vegetale variatie waaronder verschillende exotische soorten evenals enkele fraaie beelden: aan de zijkant van het plein zelf, de bronzen beeldengroep *Ompdrailles* van Charles Van der Stappen (1892, sokkel van Victor Horta uit 1897), niet ver hiervandaan het recente monumentale *Feniks 44* van beeldhouwer Olivier Strebelle; verderop het symbolistisch monument *Buls-De Mot*, getekend door Victor Rousseau en ingewijd in 1928; vervolgens het op de roman *De hut van oom Tom* geïnspireerde *De slaaf ingehaald door honden* van Louis Samain uit 1897; helemaal aan het uiteinde van de laan, in een rozenperk, de kleine *Fontein van de Dichter*, die daar, samen met een bank, geplaatst werd ter nagedachtenis aan de Brusselse dichter Odilon-Jean Périer (Maurice Houyoux, 1949), ten slotte de bronzen beeldengroep *Vechtende ruiters* van Jacques de Lalaing uit 1906 aan de zijkant van het halfcirkelvormig plein.

Ompdrailles, *De graftombe van de Strijders*: bronzen beeldengroep van Ch. Van der Stappen, 1892 (sokkel van V. Horta, 1897).

Recente foto.

Het beeld bevindt zich op het ronde verkeersplein van de Louizalaan en kijkt uit over de Koningstuin.

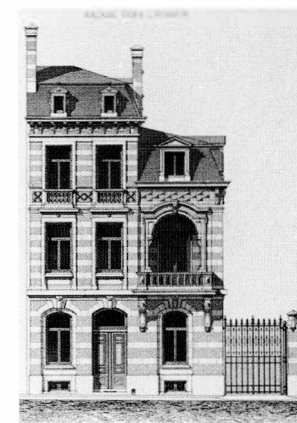

DE RIJKE BUURTEN

Toen de Louizalaan in 1866 werd ingewijd, was ze architecturaal gezien verre van voltooid en het zou tot het begin van deze eeuw duren eer ze over haar gehele lengte zou zijn volgebouwd. Plannen van Brussel uit de tweede helft van de XIX^{de} eeuw tonen aan hoe de laan geleidelijk aan verstedelijkte, te beginnen met de eerste wijk aan de Louizapoort tot aan het Ter Kamerenbos. In 1860 waren beide zijden van de “flessenhals” bebouwd evenals het dambord gevormd door de Jourdanstraat, de Jean Stasstraat en de De Jonckerstraat. Het neoclassicistisch karakter van deze eerste wijk laat zich vandaag de dag nog van de gevels aflezen en vormt een duidelijk verschil met het spatieuzere en heterogenere stadsweefsel dat zich daarachter, richting bos, uitstrekt. In 1881 was de laan gelijkmatig bebouwd tot aan de kruising met de Baljuwstraat; een kadastraal plan uit 1894 laat zien dat de bebouwing rond het verkeersplein in die periode daarentegen nog erg beperkt was terwijl de Vleurgatwijk nagenoeg onbewoond was.

De aanleg van de Louizalaan zou een grote weerslag hebben op de ontwikkeling van de stad: de grondprijzen gingen aanzienlijk de hoogte in en de gegoede burgerij ging zich al snel vestigen in de nieuwe, hoofdzakelijk exclusieve woonwijken die heel wat verschilden van het dichtgebouwde, compacte weefsel van het historisch stadsdeel.

Deze stadsuitbreiding bleek echter niet gelijkvormig te zijn aan beide zijden van de laan. Aan de oostkant, in het lager gelegen deel van de Elsensesteenweg, was de verstedelijking al een feit vóór de Louizalaan werd aangelegd.

Herenhuis, Louizalaan 77: gevel aan de Louizalaan. H. Beyaert, 1874. Beschermd monument sinds 1988. Het gebouw maakt tegenwoordig deel uit van het Wiltcher's-complex.

De villa Joseph Tasson, aan het uiteinde van de Louizalaan. J. Baes, omstreeks 1880. De villa werd in 1910 afgebroken, de grond werd verkaveld om plaats te ruimen voor de Bossquare, beter bekend onder de naam “Miljardairsquare”.

Tot 1846 ten vroegste gebeurde dit zonder vooropgesteld plan; het stratennet viel aanvankelijk samen met de bestaande wegen en rijwegen (de Gewijdeboomstraat bijvoorbeeld of de Stassartstraat) en zou pas later stelselmatig worden aangelegd: lange parallelle straten – zoals de Een-drachtsstraat, de Voorzittersstraat, de Jean d’Ardennestraat, de Opperstraat en de Mercelisstraat – die als de tanden van een kam op de Louizalaan aansloten, en daarmee de “ganzenpoot” die vanaf het Stefaniaplein vertrok, voortijdig onderbrak.

Aan de westkant viel de verstedelijking samen met de aanleg van de Louizalaan en vertoont het stratennet dan ook een grotere regelmaat. Hoewel de nieuwe wijken in handen van privé-makelaars waren overgelaten, was het Victor Besme, wegeninspecteur van de nieuwe buitenwijken van Brussel, die de aanleg ervan ontwierp en coördineerde. Zijn uitbreidingsplan voor de stad werd goedgekeurd in 1864; op dat ogenblik was de Louizalaan nog niet voltooid. Het plan van Besme is een vrij getrouwe weergave van hoe het stratennet zich ten westen van de Louizalaan zou uitstrekken: vierkante woonblokken volgens dambordpatroon op de as van de Livornostraat en een uitstralend tracé rond het toekomstige Leemansplein.

Ook de opening van de Koninklijke Prinsstraat door de gemeente Elsene aan de

De verstedelijking van de Louizalaan in 1881, volgens het Kadastraal plan van Brussel: de laan heeft een doorlopende bebouwing tot aan de Baljuwstraat.

overzijde van de laan (1861) en de aanleg van de Lesbroussartstraat (1861), een rechte verbinding tussen de Louizalaan en het Flageyplein door een groep privé-eigenaars, kwamen er dankzij Victor Besme. Bovendien tekende Besme in 1871, in opdracht van de “Société de l’avenue Louise” het aanlegplan voor de wijk rond de vijvers die kort daarvoor in het bezit van de gemeente Elsene was gekomen teneinde er een openbare promenade van te maken. Dit plan voorzag in zijn oorspronkelijke versie in de bouw van een Paleis voor Schone Kunsten en een openbaar park dat de toekomstige wijk rond de vijvers aan het ronde verkeersplein aan de Louizalaan moest koppelen. Het paleis zou uiteindelijk aan het Koningsplein worden ingeplant (Alphonse Balat, 1888, de huidige Koninklijke Musea voor Schone Kunsten), maar het plan voor een park werd niet opgegeven: het was koning Leopold II in eigen persoon die het terrein verwierf (in 1873) en de werken financierde, waarmee hij meteen zijn eerste daad als stedenbouwkundige stelde. De tuin werd in 1901 aan de Belgische Staat overgedragen, in ruil voor enkele erfdienstbaarheden die ook vandaag de dag nog voelbaar zijn. Zo mochten de rondom de tuin gelegen gronden niet worden verkaveld, het uitzicht op de vijvers van Elsene vanaf het ronde verkeersplein van de Louizalaan moest behouden blijven en er mocht niet worden geraakt aan de tuinen in het middengedeelte van de laan, tussen het

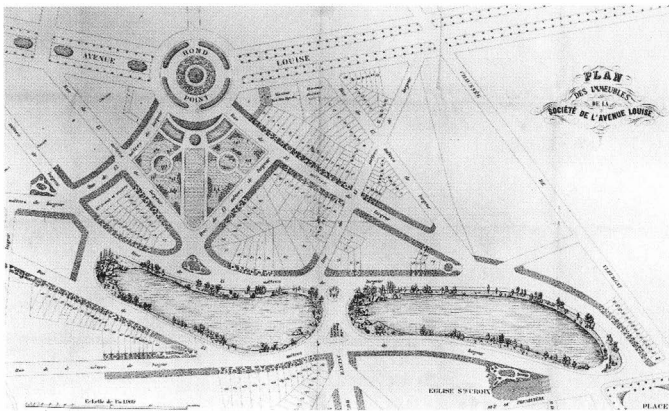

Politiecommissariaat, Livornostraat 136 (op de hoek van de Baljuwstraat). Oude foto.

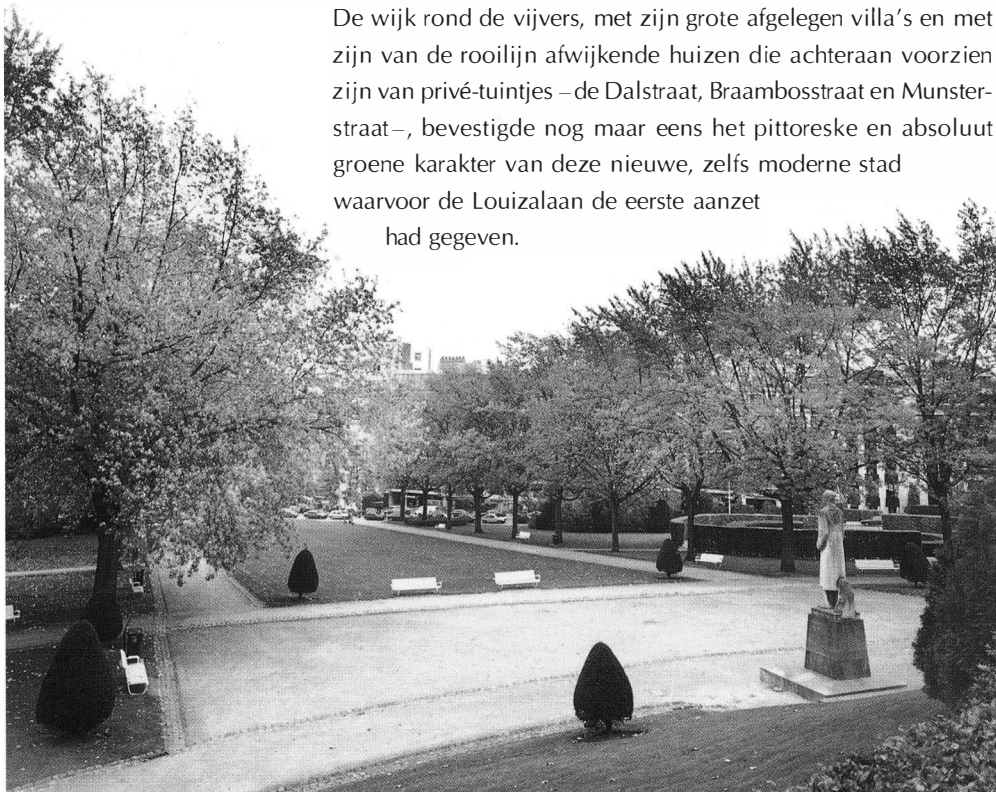
Het Stefaniaplein en de Louizalaan in het begin van deze eeuw. Aan het begin van de laan, één van de symmetrische hoekpanden van architect H. Maquet (1873, afgebroken in 1978; het tweede pand verdween in 1986 onder de sloophamer).

Aanlegplan voor de wijk rond de vijvers van Elsene, in 1871 opgesteld door V. Besme in opdracht van de "Société de l'avenue Louise". Aansluitend op het ronde verkeersplein, de gronden die koning Leopold II in 1873 verwierf voor de aanleg van de Koningstuin.

De Koningstuin : recente foto.

ronde verkeersplein en de ingang van het bos. Die laatste bepaling werd echter niet volledig nageleefd aangezien de aanleg van de De Motlaan in 1907 de rechte tuin met zo'n 400 meter deed terugwijken, voorbij de nieuwe splitsing.

De wijk rond de vijvers, met zijn grote afgelegen villa's en met zijn van de rooilijn afwijkende huizen die achteraan voorzien zijn van privé-tuintjes – de Dalstraat, Braambosstraat en Munsterstraat –, bevestigde nog maar eens het pittoreske en absoluut groene karakter van deze nieuwe, zelfs moderne stad waarvoor de Louizalaan de eerste aanzet had gegeven.

DE EEUW VAN HET ECLECTISME

Uit de te korte blik die we vanuit de auto op de Louizalaan kunnen werpen, zouden we kunnen besluiten dat er niets, of nagenoeg niets, van de oorspronkelijke architectuur overblijft. De hoge gebouwen uit de naoorlogse periode zijn nu eenmaal veel nadrukkelijker aanwezig dan de oude huizen die vaak –als holle kiezen– geklemd zitten tussen de hoge blinde muren van hun arrogante burelen.

Het moet gezegd worden dat de Louizalaan nog maar weinig uitstaans heeft met de elegante stadspromenade van het begin van deze eeuw maar de huizen en herenhuizen die er nog staan –zo'n 150 vandaag de dag– geven een zeer concreet, rijk en verbazingwekkend gevarieerd overzicht van de architectuur die de Brussels burgerij in de tweede helft van de XIX^{de} eeuw liet optrekken.

Aan de orde van de dag waren het eclectisme en de neostijlen : neoclassicisme, voornamelijk geconcentreerd in de oudste stukken van de laan en rond de flessenhals, neo-Vlaamse-Renaissance –zoals het huis dat ontworpen werd door architect De Bisschops uit 1880 (nr. 364), neogotiek, geïllustreerd door het (verbouwde) hoekpand aan de Terkamerenlaan, neobarok en verder alle mogelijke historiserende mengstijlen zoals die, vaak zeer geslaagd, aangewend werden door veel in de Academie van Schone Kunsten opgeleide architecten : Hendrik Beyaert, die ook talrijke huizen aan de Charleroïsesteenweg ontwierp en rond die tijd de restauratie van de Hallepoort beëindigde, Emile Janlet, Félix Laureys of Henri Maquet in de jaren 1870, en in de daaropvolgende decennia, onder meer Baes, De Vestel, Flanneau en Van Dievoet.

Henri Maquet tekende de twee hoekpanden aan de ingang van het Stefaniaplein die, samen met tal van andere fraaie gebouwen, afgebroken werden. Ondanks het flagrante schaalverschil, vertonen hun reconstructies dezelfde hang naar monumentaliteit,

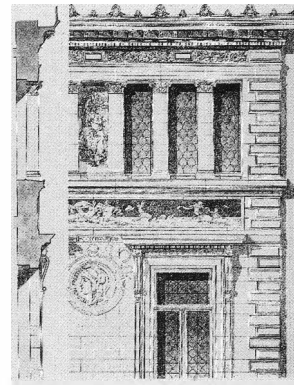
voorkeur voor symmetrie, verfijning in stijl en rijkelijk materiaalgebruik die de oorspronkelijke ingang kenmerkten.

Het eclectisme verdween op het einde van de eeuw niet van het toneel maar ging nu vergezeld van de art nouveau –Ernest Delune bijvoorbeeld ontwierp binnen een periode van slechts enkele jaren een eclectische woning in 1898 (nr. 340) en talrijke art-nouveau-gebouwen. Bovendien nam het, tot aan de eerste decennia van deze eeuw, de meest diverse vormen aan : in de jaren 1910 hulde het eclectisme zich in een Lodewijk XVI-stijl, tot in de jaren 1920 in een classicistische beaux-arts-stijl, en soms droeg het zelfs al vroege art-deco-elementen.

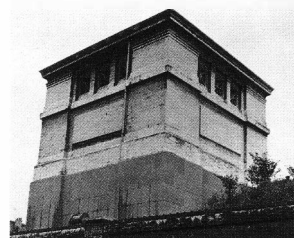
Maar meer nog dan in de Louizalaan waren het de naburige wijken die een overvloed aan opmerkelijke architecturale ensembles bezaten. Een greep uit de vele voorbeelden : dicht bij het Stefaniaplein, de Bosquetstraat waar enkele fraaie eclectische voorbeelden te bewonderen zijn en de Charleroïsesteenweg (eerste deel, oneven zijde); de helaas sterk getransformeerde Faiderstraat waar imposante neogotische, neoclassicistische, neo-Italiaanse-Renaissance en art-nouveau-huizen zij aan zij stonden; het (haast) ongewijzigde laat-neoclassicistisch ensemble in de Paul-Emile Jansonstraat (tussen de Livornostraat en de Faiderstraat), de overwegend neoclassicistische Kasteleinstraat –met evenwel twee art-nouveauhuizen van architect Georges Hobé (nr. 63 en 65)– en het gelijknamige plein of nog, aan de andere kant van de laan, de zeer homogene neoclassicistische Eendrachtstraat en Mercelisstraat, de Paul Spaakstraat (even zijde) met haar neogotische en neo-Vlaamse-renaissance-architectuur en de Gachard- en Dautzenbergstraat. Aan de Louizalaan staan er zo'n vijftiental uitzonderlijke gebouwen, hoofdzakelijk woningen, die uit deze periode dateren en beschermd zijn als monument.

Herenhuis, Louizalaan 61 (afgebroken) : detail van een venstertravee.
W. Janssens, 1886.

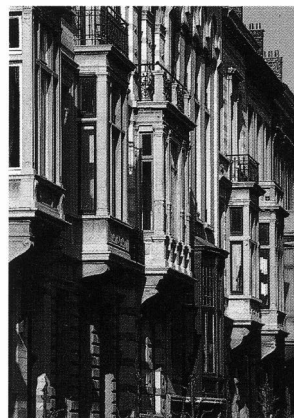
1. **Louizalaan 123 tot 127**
Groep van 3 (verhoogde) huizen.
 2. **Louizalaan 183 en 185**
Gekoppelde herenhuizen. *Eveneens interessant : nr. 173-175 en 189-191.*
 3. **Louizalaan 267**
Eveneens interessant : nr. 269.
 4. **Louizalaan 275 / Tenbosstraat**
 5. **Louizalaan 329 en 331**
Neoclassicistisch ensemble (verhoogd). *Eveneens interessant : nr. 337.*
 6. **Louizalaan 343-345**
Gekoppelde huizen.
 7. **Louizalaan 419**
 8. **Louizalaan 410, 412 en 414**
 9. **Louizalaan 404A / Bellevuestraat**
Eveneens interessant : nr. 404.
 10. **Louizalaan 382**
L. et A. DE RYCKER, 1895. (verhoogd). *Eveneens interessant : nr. 396.*
 11. **Louizalaan 364**
M. DE BISSCHOPS, 1880. *Eveneens interessant : nr. 366 en 376.*
 12. **Louizalaan 342 en 344**
H. MAQUET, 1879
Vanaf de binnenplaats uitzicht op de drie halve glazen koepels van het hotel Max Hallet (V. HORTA, 1905).
 13. **Louizalaan 340 / 52-54, rue du Lac**
E. DELUNE, 1897.
 14. **Louizalaan 290**
Eveneens interessant : nr. 292, 294 en 296.
 15. **Louizalaan 262 / Gachardstraat**
Eveneens interessant : nr. 264 en 266.
 16. **Louizalaan 206**
E. FLANNEAU, 1875. *Eveneens interessant : nr. 208.*
 17. **Louizalaan 182**
H. VAN DIEVOET, 1895. *Eveneens interessant : nr. 180, 184 en 190.*
 18. **Louizalaan 156**
Eveneens interessant : nr. 152, 154 en 158.
 19. **Mercelisstraat 103 / Louizalaan**
 20. **Livornostraat 37**
Eveneens interessant : nr. 53 tot 63.
 21. **Florencestraat 23** - 1876.
 22. **Defacqzstraat 41** - 1886.
- Andere interessante nummers (niet op het plan) :*
- Faiderstraat 6 en Veydtstraat 15**
G. MARECHAL, 1877.
Voormalige ijsbaan Royal Skating.
 - Faiderstraat 10**
O. VAN RYSELBERGHE, 1882.
Hotel Goblet d'Alviella.
23. **Livornostraat 93**
G. LEBLICQ Jr., 1894. *Eveneens interessant : nr. 95, op de hoek van de Jansonstraat en nr. 97.*
 24. **Livornostraat 114 / P-E Jansonstraat**
A. GELLE en J. PREMONT, 1895.
 25. **Livornostraat 122, 124 en 126**
Ensemble van 3 identieke huizen.
 26. **Livornostraat 136 / Baljuwstraat**
E. VAN HUMBEEK, 1895. Politiecommissariaat. *Eveneens interessant : nr. 144 (G. MARECHAL, 1876)*

Hotel Goblet d'Alviella, Faiderstraat 10: detail van de gevel. O. Van Rysselberghe, 1882. Beschermd monument sinds 1995.

Verlaat van het waterreservoir van Brussel, Verlaatsstraat. J. Poelaert, 1857.

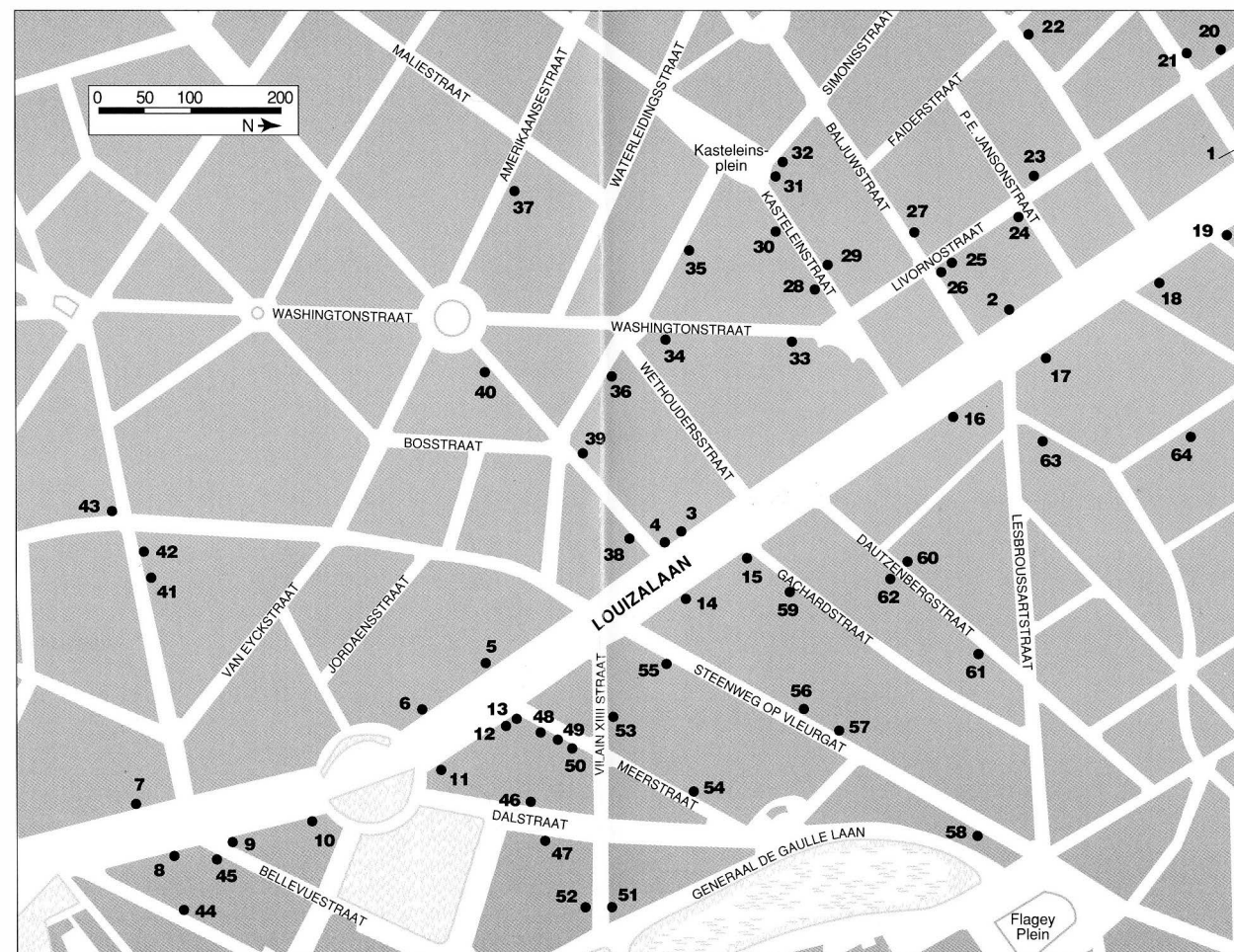
Homogeen geheel van de Paul-Emile Jansonstraat, tussen de Livornostraat en de Faiderstraat: recente foto.

27. **Baljuwstraat 35 tot 39**
L. et A. DE RYCKER, 1889. Ensemble van 3 identieke huizen.
 28. **Kasteleinstraat 16**
 29. **Kasteleinstraat 29**
1896.
 30. **Kasteleinstraat 34 tot 38**
G. COCHAUX, omstreeks 1890.
 31. **Simonisstraat 68 tot 72**
Ensemble van 3 identieke huizen. *Eveneens interessant : Kasteleinsplein.*
 32. **Simonisstraat 64**
P. HANKAR, 1891. Atelier van beeldhouwer Crick.
 33. **Washingtonstraat 28-30**
H. VAN DIEVOET, 1889. Kunstenaarsatelier. *Eveneens interessant : nr. 4 tot 8.*
 34. **Washingtonstraat 66**
 35. **Armand Campenhoutstraat 26 en 28**
A. VAN WAESBERGHE, omstreeks 1900. Gekoppelde huizen. Art-nouveauglasraam (nr. 26).
 36. **Armand Campenhoutstraat 66 tot 70**
Ensemble van 3 identieke huizen. *Eveneens interessant : nr. 54.*
 37. **Amerikaansestraat 136**
School, 1892.
 38. **Tenbosstraat 14**
Eveneens interessant : nr. 16.
 39. **Tenbosstraat 27 tot 37**
Ensemble van identieke huizen.
- Andere interessant nummer (niet op het plan) :*
- Drievuldigheidsvoorplein J-J. VAN YSENDIJK, 1893.**
Heilige Drievuldigheidskerk : reconstructie van de gevel van de Augustijnenkerk, 1620.

40. **Tenbosstraat 50**
Ensemble met spiegelbeeldcompositie.
41. **Abdijsstraat 59**
1895. Constantin Meunier Museum: voormalige woning van de beeldhouwer (1831-1905).
42. **Abdijsstraat 63**
O. VAN RYSELBERGHE, 1893. Woning van schilder Théo Van Rysselberghe.
43. **Vleurgatsesteenweg 243 / Abdijsstraat**
1885.
44. **Dageraadstraat 26 tot 64**
45. **Bellevuestraat 56**
L. en A. DE RYCKER, 1892. Maakt deel uit van een ensemble in eclectische en art-nouveaustijl : nr. 30 tot 64 (behalve 48 en 60).
46. **Dalstraat 39** - 1900.
47. **Dalstraat 44 tot 54**
Eveneens interessant : nr. 3 tot 29.

48. **Meerstraat 48**
E. DE VIGNE, 1888. *Eveneens interessant : nr. 46.*
49. **Meerstraat 42 en 44**
A. GELLE, 1899. Gekoppelde huizen.
50. **Meerstraat 40**
H. MARCQ, 1899.
51. **Vilain XIII-straat 5** (verbouwd)
52. **Vilain XIII-straat 6** (verbouwd)
Maakt deel uit van een neoclassicistisch en eclectisch ensemble : nr. 6 tot 38, behalve nr. 14.
53. **Vilain XIII-straat 31 tot 51**
Homogeen ensemble (behalve nr. 43).
54. **Meerstraat 25 tot 33**
Ensemble van gelijkaardige huizen (verbouwd).
55. **Vleurgatsesteenweg 110 en 112**
E. DELUNE. Gekoppelde huizen. Maken deel uit van een eclectische en neoclassicistische huizen-groep : nr. 100 tot 120.

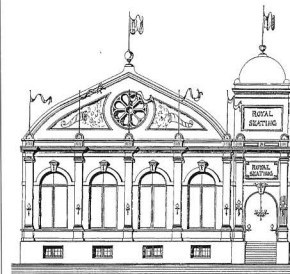
56. **Vleurgatsesteenweg 89**
L. en A. DE RYCKER, 1889.
 57. **Vleurgatsesteenweg 77**
E. DELUNE, 1890.
 58. **Vleurgatsesteenweg 4 tot 18**
Ensemble van neoclassicistische gekoppelde huizen, omstreeks 1860.
 59. **Gachardstraat 78**
A. en A. DUMONT, 1900. Art-nouveaudecoratie. *Eveneens interessant : nr. 7 tot 65 en 48 tot 66.*
 60. **Dautzenbergstraat 51**
Eveneens interessant : nr. 3 tot 39, 53, 55 en 59.
 61. **Dautzenbergstraat 18 en 20**
A. GELLE. Gekoppelde huizen. *Eveneens interessant : nr. 2 tot 34, 42 tot 48.*
 62. **Dautzenbergstraat 58**
 63. **Paul Spaakstraat 22**
P. SAINTENOY, 1890. *Eveneens interessant : nr. 24 en 26.*
 64. **Verlaatsstraat**
J. POELAERT, 1857. Waterreservoir van Brussel (verlaat). *Eveneens interessant : Verlaatsstraat, oneven zijde.*
- Andere interessant nummer (niet op het plan) :*
- Gewijdeboomstraat 123**
P. SAINTENOY, 1897 (verbouwing). Woning van de architect.

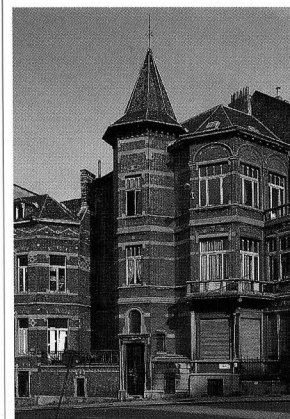
De keuze werd beperkt tot gebouwen uit de XIXde eeuw (tot 1900).

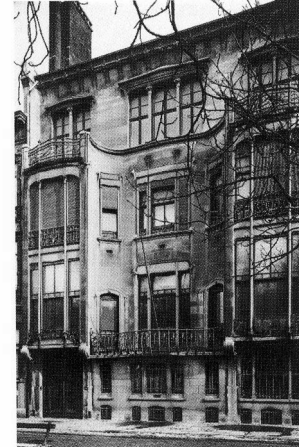
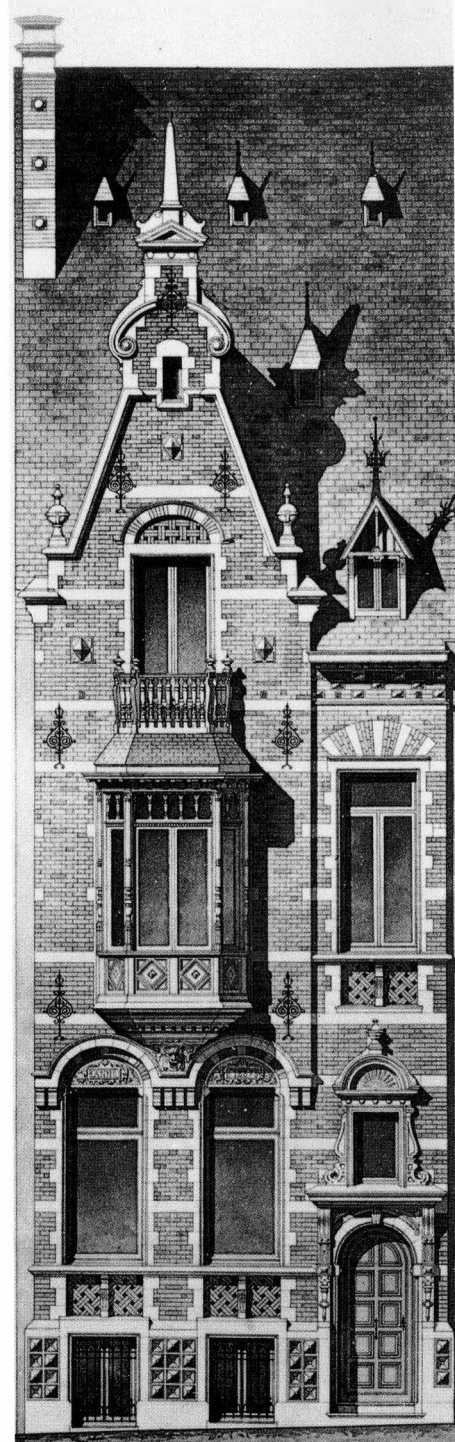
Herenhuis, Louizalaan 58 (afgebroken). H. Maquet, omstreeks 1880. Het aanpalende herenhuis (nr. 60, rechts op de foto) is een ontwerp van F. Laureys uit 1874.

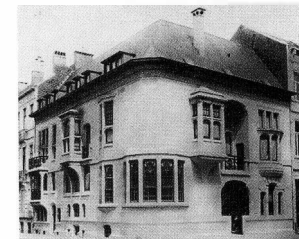
Voormalige ijsbaan Royal Skating, Veydtstraat 15. G. Maréchal, 1877. Beschermd monument sinds 1995.

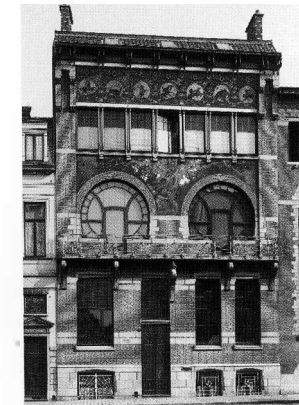
Hoekpand, Meerstraat, 52-54 (op de hoek van de Louizalaan). E. Delune, 1897. Beschermd monument sinds 1990.

Hotel Solvay, Louizalaan 224. V. Horta, 1894-1898. Beschermd monument sinds 1977.

Hotel Otlet, Florencestraat 13 (op de hoek van de Livornostraat). O. Van Rysselberghe, 1894. Beschermd monument sinds 1894.

Woning van de schilder A. Ciamberlani, Defacqzstraat 48. P. Hankar, 1898. Beschermd monument sinds 1983.

ART NOUVEAU : PLAN

- Louizalaan 224 en Lensstraat 27**
V. HORTA, 1894-1898.
Hotel Solvay en stallen.
 - Louizalaan 346**
V. HORTA, 1902-1905.
Hotel Max Hallet.
 - Florencestraat 13 en Livornostraat 48**
O. VAN RYSELBERGHE, 1894.
Hotel Otlet.
Glasramen en interieurdecoratie in samenwerking met H. van de Velde.
 - Livornostraat 83**
O. VAN RYSELBERGHE, 1912.
Persoonlijke woning van de architect.
 - Defacqzstraat 48**
P. HANKAR, 1897.
Woning van schilder Albert Ciamberlani.
Sgraffiti : A. Ciamberlani.
 - Defacqzstraat 50**
P. HANKAR, 1898.
Woning en atelier van schilder René Janssens (verbouwd).
- Ander interessant nummer (niet op het plan):*
- Defacqzstraat 71**
P. HANKAR, 1893.
Persoonlijke woning van de architect.
Sgraffiti : A. Crespin.
 - Faïderstraat 71**
E. ELLE, 1899.
Sgraffiti : G. Van Dievoet.
 - Faïderstraat 83**
A. ROOSENBOOM, 1900.
Sgraffiti : Privat Livemont.
 - Faïderstraat 85**
A. VAN WAESBERGHE, 1900.
- Paul-Emile Jansonstraat 23-25**
P. HANKAR, 1900.
Hotel José Ciamberlani (verbouwd).
 - Paul-Emile Jansonstraat 6**
V. HORTA, 1893.
Hotel Tassel.
 - Livornostraat 135-137**
L. BRAL, ca. 1899.
 - Kasteleinstraat 63 en 65**
G. HOBE, 1904.
Sgraffiti : P. Cauchie.
 - Baljuwstraat 97 en Drieuldigheidsvoorplein 6**
 - Edelknaapstraat 15**
Ander interessant nummer (niet op het plan):
Afrikaansestraat 92
B. DE LESTRE DE FABRI-BECKERS, 1905.
 - Waterleidingsstraat 157**
V. HORTA, 1903-1904.
Huis Sander Pierron.
Ander interessant nummer (niet op het plan):
Maliestraat 96
L. DEDECKER, ca. 1903.
 - Washingtonstraat 50**
E. BLEROT, 1898.
 - Wethoudersstraat 37**
L. DELUNE, ca. 1903.
 - Wethoudersstraat 39 en 41**
A. JEANNIN, 1903.
 - Wethoudersstraat 45**
L. DELUNE, ca. 1905.
 - Bosstraat 20 en Buchholtzstraat 2**
A. BLOMME, 1905.
Hotel Poirier.
 - Washingtonstraat 85**
V. HORTA, 1903-1906.
Huis Emile Vinck.

- Tenbosstraat 75 en Leemansplein 1**
A. JEANNIN, 1901.
Sgraffiti : G. Van Dievoet.
- Tenbosstraat 78 en 80**
E. LODEWIJCK, nr. 78 : 1908 - nr. 80 : 1907.
- Washingtonstraat 127**
G. STRAUVEN, 1911.
- Washingtonstraat 131-133**
B. DE LESTRE DE FABRI-BECKERS, ca. 1903.
- Lariksstraat 76**
P. HAMASSE, 1903.
- Amerikaansestraat 205 en Lariksstraat**
A. BLOMME, 1905.
- Jordaensstraat 24**
F. TILLEY, ca. 1905.
Persoonlijke woning van de architect.
- Jordaensstraat 34**
O. VAN RYSELBERGHE, 1896.
Hotel De Brouckère.
Interieurdecoratie in samenwerking met H. van de Velde.
- Van Eyckstraat 19**
A. AULBUR, ca. 1905.
- Abdijstraat 31**
L. BRAL, 1903.
- Paul Lautersstraat 47**
J-B. DEWIN, 1901.
- Bellevuestraat 42, 44 en 46**
E. BLEROT, nrs. 42 en 44 : 1899 - nr. 46 : 1897.
- Bellevuestraat 30 en 32**
E. BLEROT, 1900.
- 22 Vilain XIII-straat en Dalstraat 31**
E. BLEROT, 1901 (verhoogd).
- Dalstraat 40**
E. BLEROT, 1903.

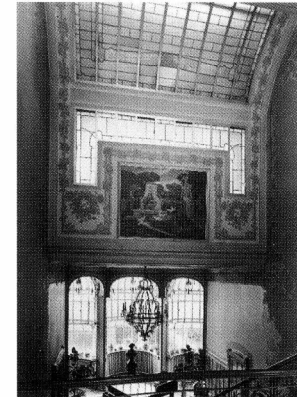
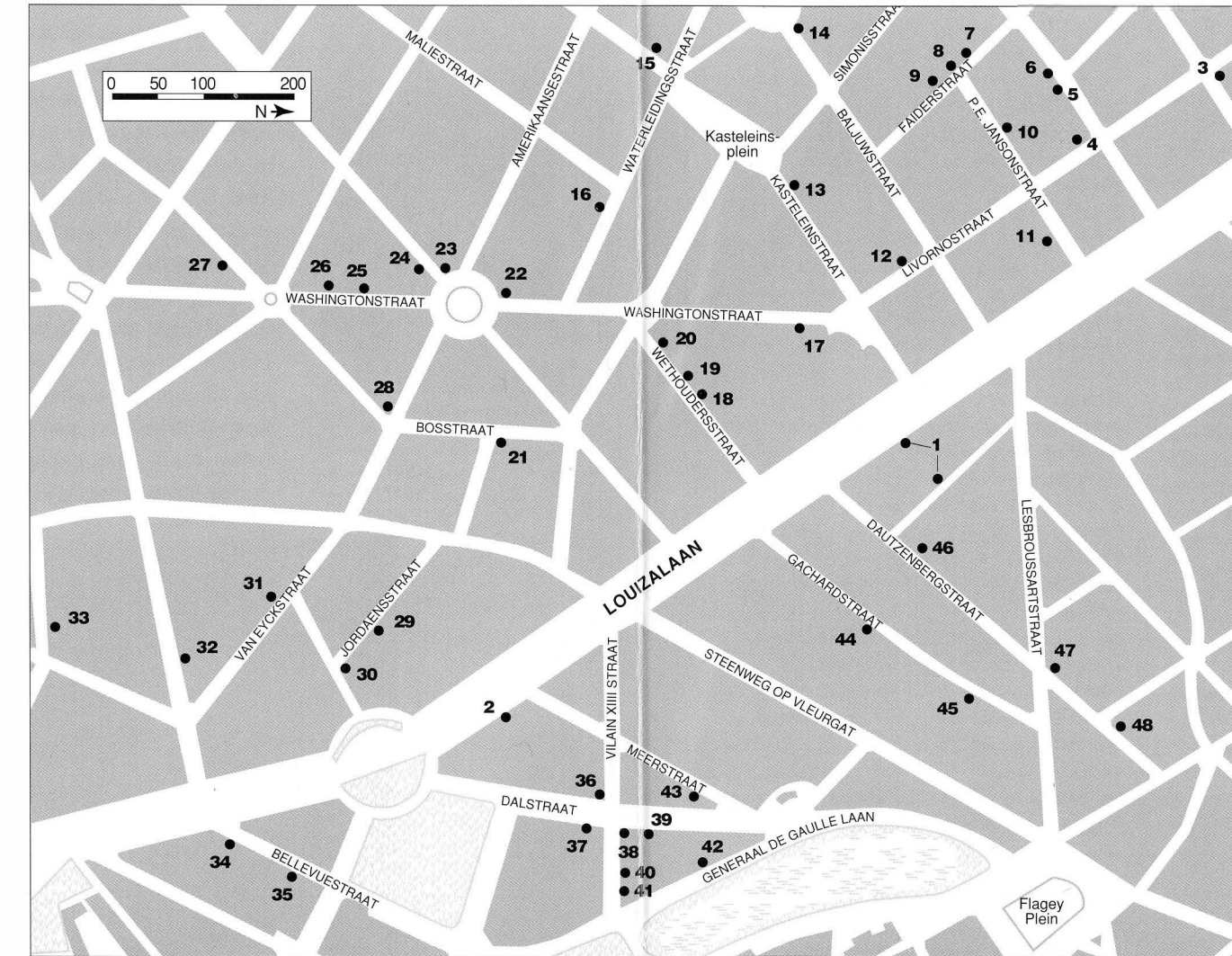
- Vilain XIII-straat 17a en Dalstraat**
E. DELUNE, 1905.
- Dalstraat 32**
E. DELUNE, 1903-1905.
Nrs. 2 tot 10, 18 tot 22, 26 en 28 zijn ook van deze architect.
- Vilain XIII-straat 9 en 11**
E. BLEROT, 1902.

- Vilain XIII-straat 7**
F. TILLEY, 1902.
- Generaal de Gaullelaan 38 en 39**
E. BLEROT, 1904.
Oorspronkelijk een ensemble van vier huizen, samen met nrs. 36 en 37.
- Meerstraat 6**
L. DELUNE, 1900.
Huis en atelier van een kunstenaar-glazierier.

- Gachardstraat 54**
H. MARCQ, 1907.
- Gachardstraat 32**
A. LUYCKX, ca. 1908.
- Dautzenbergstraat 53**
Ca. 1905.
Decoratie in geëmailleerde keramiek van de firma Helman, ontwerp van Jacques Madiol.

- Van Elewijckstraat 41**
A. DELUNE, 1903.
- Van Elewijckstraat 21**

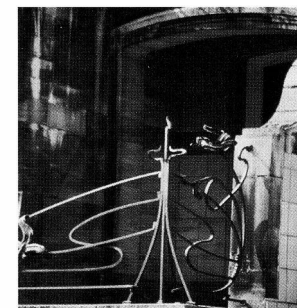
Plan naar *L'Art dans la Rue / Kunst in de Straat, 1893-1913*, uitg. Koning Boudewijnstichting, 1991.

Hotel Max Hallet, Louizalaan 346. V. Horta, 1902-1905. Beschermd monument sinds 1975.

Hotel Baron Lunden, Louizalaan 81. P. Saintenoy, 1898. Beschermd monument sinds 1988.

Generaal de Gaullelaan 38-39. E. Bléroff, 1904. Beschermd monument sinds 1989.

DE ART NOUVEAU

De aanleg van de Louizalaan viel precies samen met de bloeiperiode van de art nouveau waaraan Brussel op het einde van de XIX^{de} eeuw haar naam van internationale culturele hoofdstad te danken had. De Louizalaan vormde, samen met de wijken in het hoger gelegen deel van Sint-Gillis, de Plantsoenenwijk in Brussel en de Louis Bertrandlaan in Schaarbeek, de thuisbasis van deze nieuwe school. In de Paul-Emile Jansonstraat, op slechts enkele passen van de Louizalaan, bouwde Victor Horta in 1893 immers een eerste herenhuis in art nouveau voor ingenieur Emile Tassel; datzelfde jaar gaf ook Paul Hankar met zijn huis in de Defacqzstraat een geometrische (en bescheidener) interpretatie van deze nieuwe stroming. Beide manifeste, gelijktijdig gebouwde, constructies bekrachtigen als het ware het officiële ontstaan van de art nouveau.

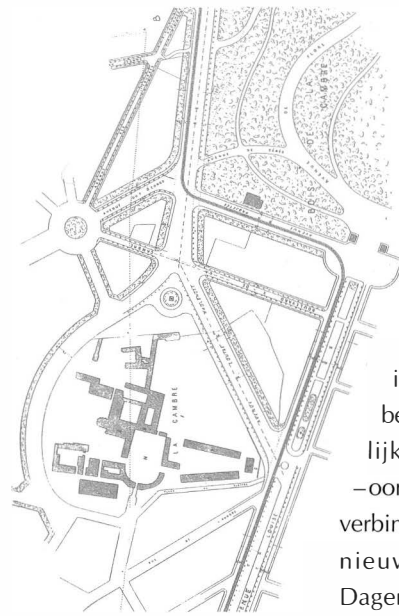
Het zijn ook deze twee architecten die het merendeel van de art-nouveau-architectuur aan de Louizalaan zelf voor hun rekening namen. Eerst Victor Horta, met het Hotel Solvay (1894-1898), het Hotel Max Hallet (1902-1905) en twee andere helaas verdwenen huizen. Het Hotel Roger-Verstraete (1901-1904) dat herhaaldelijk verbouwd werd – een eerste gevelverhoging gebeurde ten tijde van de aanleg van de De Motlaan en gebeurde door Horta zelf in 1910 – is heden haast onherkenbaar; het Hotel Aubecq (1900-1903) heeft de moderniseringswerken aan de laan onmiddellijk na de oorlog niet overleefd: het huis, een waar meesterwerk van Horta, werd afgebroken in 1950 en ligt nu verspreid (onder andere 640 genummerde stenen) in een Brusselse opslagplaats. Helaas heeft geen enkel plan om het Hotel Aubecq te reconstrueren tot nu toe tot enig resultaat geleid, zelfs niet dat voor de heropbouw van de hoofdgevel in het Musée d'Orsay waar sinds 1983, een veertigtal meubelstukken en decoratieve elementen bewaard zijn. De gebouwen van Paul Hankar aan de Louizalaan waren geen beter lot beschoren: de twee aanpalende herenhuisen die hij

in 1894 en 1895 voor de familie Zegers-Regnard optrok, zijn in de jaren 1950 eveneens onder de sloophamer verdwenen. Wat overblijft aan art-nouveau-architectuur is het erg mooie Hotel Baron Lunden van architect Paul Saintenoy (1898), thans gerestaureerd en deel uitmakend van het Wilcher's-complex. Dit herenhuis vormt één van de zeldzame art-nouveaugebouwen van architect Paul Saintenoy die ook het indrukwekkende grootwarenhuis Old England ontwierp (1899) onderaan het Koningsplein, waarin het Instrumentenmuseum zal worden ondergebracht.

De art nouveau werd in de Louizalaan dan wel stiefmoederlijk behandeld – ze telt niet meer dan drie panden in deze stijl – de omliggende wijken daarentegen bezitten nog talrijke, vaak opmerkelijke getuigen van dit fantastisch architecturaal avontuur: zo zijn de naburige wijken van Sint-Gillis en Elsene bezaaid met een honderdtal art-nouveauhuizen die samen een groep van rond de vijftig architecten vertegenwoordigen, waaronder Horta en Hankar, maar ook Ernest Blérot, Jules Brunfaut, Paul Hamesse, Georges Hobé, Gustave Strauven, Octave Van Rysselberghe, Paul Vizzavona, de gebroeders Boelens en Delune, zonder te spreken over de talrijke kunstenaars, decorateurs, siersmeden, beeldhouwers en schilders-frescoschilders zoals Paul Cauchie, Albert Ciamberlani, Alban Chambon, Adolphe Crespin, Victor Rousseau en Henry van de Velde waarvan verschillende gevels en enkele mooie interieurs nog getuigen.

Ook al is de hoogste concentratie aan art-nouveau-architectuur zonder twijfel terug te vinden in de onmiddellijke nabijheid van het ronde verkeersplein van de Louizalaan, met name langs de straten die naar de vijvers van Elsene leiden, toch houdt een wandeling langs de andere zijde van de laan, naar het Horta Museum (Amerikaansstraat 23-25) en de Brugmannlaan heel wat verrassingen in petto...

Hotel Tassel, Paul-Emile Jansonstraat 11: de mozaïeken van de wintertuin. V. Horta, 1893.

Plan met toegangswegen naar de Tentoonstelling van 1910. De gestippelde delen geven het oorspronkelijk domein van de Ter Kamerenabdij aan, dat door het tracé van de Emile De Motlaan een groot deel van zijn oppervlakte verloor.

DE TENTOONSTELLING VAN 1910

De eerste wijzigingen aan de Louizalaan dateren van het begin van deze eeuw, toen de aanleg van de laan nauwelijks voltooid was.

Brussel wilde in 1910 namelijk een grote wereldtentoonstelling organiseren ter hoogte van de Solbosvlakte, op gronden die heden door de Université Libre de Bruxelles ingenomen worden. Om de plaats van de tentoonstelling te bereiken was de aanleg van een nieuw wegennet noodzakelijk. Zo ontstond onder andere de Franklin Rooseveltlaan – oorspronkelijk “avenue des Nations” genoemd – die voor een verbinding met het historisch stadsdeel moest zorgen via een nieuwe aftakking van de Louizalaan ter hoogte van de Dageraadstraat: de Emile De Motlaan, naar de naam van de Brusselse burgemeester (die dit ambt vervulde tot aan zijn dood in 1909). Het tracé van de nieuwe laan in 1907 liep dwars door het domein van de Ter Kamerenabdij die hierdoor een groot deel van zijn tuinen verloren zag gaan. Overigens zou de toekomst van het domein ook nog door andere plannen bedreigd worden maar dankzij hevig protest dat zich vanaf 1911 liet horen, zouden de tuinen integraal bewaard blijven.

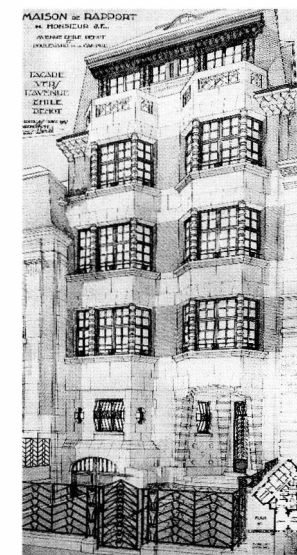
DE MODERNE TIJDEN

De aftakking via de De Motlaan zou zoals gezegd een deel van de tuinen in het middengedeelte van de Louizalaan afsnijden. Meer nog, het perspectief zelf van de Louizalaan naar de ingang van het bos werd verstoord, te meer daar de weginrichting die later aangebracht werd om tegemoet te komen aan het groeiend aantal voertuigen, het verkeer dwong de aftakking te volgen. Toch had deze nieuwe richting niet alleen nadelen: het laatste deel van de Louizalaan dat alzo geïsoleerd werd, met zijn tuinen en grote bomen, en met zijn twee smalle laterale rijwegen, heeft nog al haar natuurlijke en architecturale kwaliteiten bewaard die elders opgeofferd werden...

Rond die tijd onderging ook het gebied ter hoogte van de ingang van het bos twee ingrepen. Vooreerst was er het tracé van de Lloyd Georgelaan, een dwarsweg van de Louizalaan die langs de rand van het bos loopt tot aan de Rooseveltlaan. Deze weg was niet voor het verkeer bestemd maar vormde daarentegen een mooie, deftige laan die slechts aan één zijde bebouwd was met burgerwoningen, voorzien van kleine privé-tuinen achteraan. De zes oude huizen op de hoek met de Rooseveltlaan geven nog steeds een getrouw beeld van het comfort en de bouwkwaliteit van de woonhuizen uit de eerste decennia van de XX^{ste} eeuw aan deze kant van Brussel.

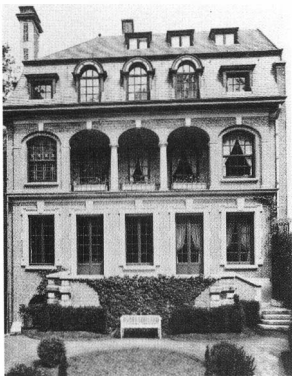
Door de aanleg van de Lloyd Georgelaan zag men zich in 1909 genoodzaakt de tramloods af te breken die in 1869 als eindhalte voor de ingang van het bos was gebouwd. De tramlijn werd nu naar links afgebogen, door de nieuwe laan en leidde zo naar de ingang van de tentoonstelling.

Recht tegenover de Lloyd Georgelaan werd een andere, zij het smalle en doodlopende weg geopend, afgesloten door een hek zoals in een privé-erf. De Bossquare, in Brussel beter bekend onder de naam “Miljardairssquare”, werd vanaf 1910 aangelegd op het voormalig domein Tasson dat in een twintigtal percelen was verkaveld geworden (Louizalaan, nr. 535 tot 587). De eerste huizen waren voltooid in 1915 (nr. 583 en 587 volgens plannen

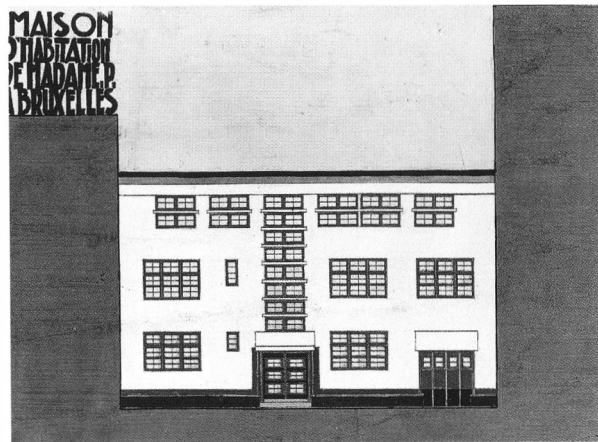
Huurpand, Emile De Motlaan en Terkamerenlaan: tekening van de gevel aan de De Motlaan. H. Derée, 1927.

Links: De Louizalaan, ter hoogte van de kruising met de Emile De Motlaan, omstreeks 1910.

Herenhuis van de heer Bautier, Louizalaan 577 (Bosquare) : gevel aan tuinzijde in 1923. P. Bonduelle, 1914-1922. Bonduelle tekende de plannen van vier huizen op de square, waaronder het huis Périer (1928) met geschilderde decoratie van Paul Delvaux (Louizalaan 573, beschermd monument).

Huis Wolfers-Petrucci, Paul Lautersstraat 18: tekening van de gevel. J.-J. Eggericx, 1925. Eén van de zeldzame voorbeelden van het Hollands geïnspireerd modernisme in Brussel.

van arch. Léon Govaerts) maar de bouw van de square zou tot een stuk in de jaren 1930 voortduren, waardoor het een fraaie staalkaart aan classicistische architectuur uit het interbellum biedt.

DE JAREN 1930

De eerste wijzigingen aan de Louizalaan leken noch haar sfeer, noch haar schaal, noch haar exclusieve karakter te raken.

Pas in de jaren 1930, toen de eerste appartementsgebouwen in het straatbeeld opdoken, veranderden haar uitzicht en statuut radicaal. "De Louizalaan loopt leeg", schreef het tijdschrift *Clarté* in maart 1937, "de huizen staan er eenzaam en verlaten bij zoals oude vrienden, wellicht zijn ze niet meer nuttig in deze tijd waarin iedereen comfort, lucht en licht naloopt. Deze mooie laan van weleer, de erfenis van een verfijnd en aristocratisch verleden wordt langzaam maar zeker ingehaald door het heden, houwelen breken haar af en bouwen haar dan terug op, beter... soms. De Louizalaan [...] verdraagt deze "building" stijl slecht, deze hoge nieuwe gebouwen in beton en spiegelglas die in al hun jeugdigheid arrogant lijken en uit de toon vallen".

Feit is dat wonen in appartementen, iets wat door de Brussels bevolking lange tijd misprijzend werd bekeken - denk maar aan de mislukking van formaat van de "Franse" appartementsgebouwen die rond 1875 aan de centrale lanen opgetrokken werden - stilaan ingeburgerd begon te raken. Verklaringen : de impact van een nieuwe mode, zeker in de hand gewerkt door

de bouw van enkele baanbrekende constructies zoals het Résidence Palace in de Wetstraat (1922-'27, arch. Michel Polak); nieuwe eisen aan comfort, zoals liften, parlofoons, vuilniskokers en ingebouwde kasten; economische redenen ook en legale faciliteiten, aangezien een nieuwe wet uit 1924 de aankoop van mede-eigendom en het aangaan van leningen hiervoor vergemakkelijkte.

Appartementsgebouw, Emile Duraylaan : detail van de gevel. C. Damman, 1925.

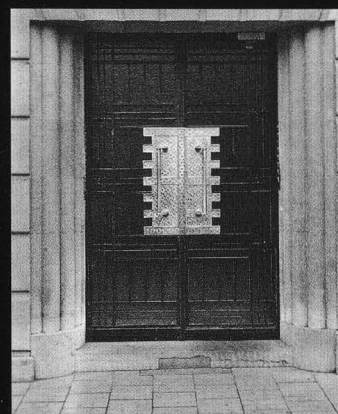
ART DECO

De intrede van de art deco viel haast samen met de opkomst van de appartementsgebouwen die in de loop van de jaren 1930 bij de Brusselse burgerij ingang vonden. De aard zelf van de art-deco-architectuur, modern maar niet radicaal, verleidelijk maar niet extravagant, beantwoordde perfect aan de aspiraties van een terughoudend, ongetwijfeld behoudsgezind cliënteel dat zich evenwel aangesproken voelde door het modieuze en comfortabele van deze nieuwe levensstijl.

De Louizalaan ontsnapte niet aan deze dubbele gedaanteverwisseling. Huizen moesten plaats ruimen voor nieuwe appartementsgebouwen en geometrische art-decomotieven verdrongen classicistisch lijstwerk. De art deco bleef hier echter op de achtergrond in vergelijking met de spectaculaire bravourestukjes die ze elders ten beste gaf, zoals in de wijk rond de vijvers van Elsene, aan het Sterreplein of in de Emile Duraylaan.

Op gevels beperkte de stijl zich immers tot enkele details die het hoofdzakelijk classicistisch uiterlijk van de opstand respecteerde: een zigzagfries als gevelbeëindiging, een vensteromlijsting met tandlijstmotief, de vormgeving van een borstwering of het bewerkte profiel van een hoekstijl].... De ingang kreeg veelal de meeste aandacht maar achter de fraai bewerkte deuren, in de hallen en gangen, aan liften en in het trappenhuis, kwam de art deco tot een ware uitbarsting, enkel en alleen voor het genoegen van de eigenaars.

Op de Louizalaan speelde de art deco voornamelijk een bemiddelende rol: nu eens kleepte hij een oud huis naar de laatste mode - meerdere voorbeelden zijn terug te vinden ter hoogte van de flessenhals; dan weer temperde hij het te droge rationalisme van een modern gebouw. Pas bij het verlaten van de Louizalaan, in de aanpalende straten, stoot men op enkele zuiverdere en duidelijkere illustraties van het opkomend modernisme.

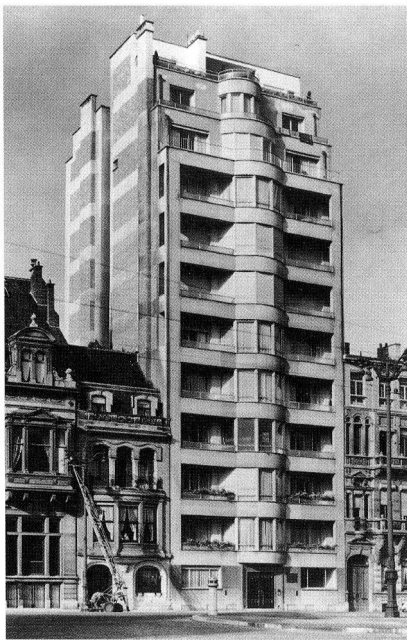
Appartementsgebouw, Louizalaan 94 : detail van de ingang (94 c). J. Desmettre, 1937. De architect ontwierp ook het pand aan de Louizalaan 214 (1937).

Appartementsgebouw, Louizalaan 51 : inkom. A. Michel, 1938. De art deco beperkt zich op de buitengevel meestal tot enkele details in ijzerwerk, maar in de besloten ruimte van de inkom schittert deze stijl in al zijn glorie.

Deze appartementen weken echter niet af van het principe van de rijenbouw maar omklemden, met hun hoogte van 8 tot 10 verdiepingen en hun aanzienlijke diepte, de oude huizen en tuinen tussen hun grote blinde muren. Noch de zorg waarmee de gevels werden ontworpen, noch de luxe van de bouwmaterialen, noch de terrasvormige terugwijkende verdiepingen zouden het probleem van het schaalverschil kunnen oplossen. Ook heeft geen enkel reglement getracht hieraan iets te verhelpen, ten minste niet vóór 1970. Rond die tijd werden echter ook enkele fraaie appartementsensembles opgetrokken, door architect Camille Damman bijvoorbeeld, niet ver van de Louizalaan, in het woonblok gevormd door de Emile Duraylaan, de Lied van de Sotternieënlaan en de Terkamerenlaan. Van dit ensemble zou in 1925 overigens een maquette tentoongesteld worden in Parijs, in

Appartementsgebouw, Louizalaan 453 :
oude foto.
S. Jasinski, 1939.

het Belgische paviljoen van de Exposition des Arts Décoratifs. Vandaag telt de Louizalaan nog zo'n twintigtal panden uit deze periode, hetzij in classicistische stijl, hetzij in art deco – vaak beperkt tot de ingang, de gevelbekroning en details in het ijzerwerk –, “pakketboot”stijl of modernistisch rationalisme zoals nog te bezichtigen valt in enkele fraaie hoekgebouwen van het einde van de jaren 1930.

De populair geworden appartementen zouden na de oorlog niet uit het straatbeeld verdwijnen: in de jaren 1950 en 1960 verschenen nieuwe luxueuze en kwalitatief bijzonder hoogstaande types zoals de exclusieve “residenties” aan het rond verkeersplein. Op de vooravond van de moderniseringswerken die Brussel geprogrammeerd had naar aanleiding van de Wereldtentoonstelling van '58 waren er echter belangrijke vernieuwingen op til.

In het midden :
Appartementsgebouw, Louizalaan 224 :
oude foto.
J. Saintenoy, 1938.

Appartementsgebouw, Louizalaan 372
(op de hoek van de Munsterstraat).
Govaerts en Van Vaerenbergh, omstreeks
1950 (bouwvergunning afgeleverd in
1938). Een van de talrijke voorbeelden
van luxeappartementen die onmiddellijk
na de oorlog aan de Louizalaan
werden gebouwd.

De Louizalaan omstreeks 1940: het middengedeelte van de laan is voorbehouden voor het autoverkeer, de tram werd verplaatst naar de zijkant van de laan en kreeg een eigen rijbaan.

Hotel Aubecq, Louizalaan 520: oude foto. V. Horta, 1900-1903. Het herenhuis lag op de hoek van de Terkamerenlaan en werd in 1950 afgebroken.

TUNNELS EN TORENS

De voorbereiding voor de Wereldtentoonstelling van 1958 diende als catalysator voor de werken die onmiddellijk na de oorlog in Brussel van start waren gegaan en die de stad, na Luxemburg en Straatsburg (ontworpen vanaf 1952) de zeer geëerde naam van Europese hoofdstad verleenden. Het Bestuur der Wegen lanceerde in 1950 een ambitieus moderniseringsprogramma van het wegennet dat de verkeersstroom moest doen toenemen en vergemakkelijken, door de boulevards en oude lanen systematisch in echte stedelijke snelwegen om te vormen. In datzelfde jaar werd voor de eerste maal het idee geopperd om een tunnel onder de flessenhals van de

Louizalaan te bouwen. De inwijding vond plaats in 1957, enkele maanden vóór de opening van de tentoonstelling. De tunnel werd echter al snel te klein bevonden en in 1961 werd deze dan ook verbonden met de boulevards van de kleine ring. Een tweede reeks werken volgde in 1963 met de opening van de Bailli-, de Lesbroussart- en de Vleurgattunnel en had begin jaren '70 moeten worden voortgezet door de aanleg van

De Louizalaan in 1965, ter hoogte van de Wethouderstraat, richting Ter Kamerenbos.

een laatste serie tunnels tussen de Abdijstraat en de Johanna-laan, onder de De Motlaan.

Reeds vóór de oorlog had de Louizalaan enkele wijzigingen ondergaan: in het middengedeelte van de laan waren twee snelwegen aangelegd en de tramspoorlijnen werden verplaatst naar een eigen rijbaan aan de zijkant. Maar de komst van de tunnels had een veel radicalere impact op het voortbestaan van de laan, en niet in de positieve zin van het woord helaas. Immers, niet alleen ging de oorspronkelijke geest waarin deze stadspromenade ontworpen werd, verloren – het voetgangersverkeer werd belemmerd, de fiestpaden werden afgeschaft en de bomen verdwenen uit het straatbeeld – maar heel het woongedeelte van de laan werd bedreigd door het toenemend verkeer, zonder het daarbij nog maar te hebben over het versnelde afbraakproces van het patrimonium en de geleidelijke verdwijning van de tuinen.

Het eerste bijzonder plan van aanleg van de Louizalaan, uit 1970, was niet meer of minder dan een bevestiging van die gedaanteverwisseling. Het plan probeerde dan wel een oplossing te bieden voor de schaalverschillen maar sprak zich niet uit over de bestemming van de bebouwing en liet de grondspeculatie haar vrije loop. Op de hoek met de Defacqzstraat was toen net een eerste torenflat voltooid, die ongeveer 90 m hoog was (arch. André en Jean Polak, 1966). Het plan van

Pand met kantoor- en woonfunctie, Louizalaan 271. L.H. De Koninck, 1966.

De Louizalaan in 1965 :
de Baljuw-Lesbroussartunnel
en de Louizatoren in aanbouw.

De SAIFI-toren (tegenwoordig
"Blue Tower"), op de hoek van de
Vilain XIII-straat en Meerstraat
(Louizalaan 326) : één van de drie torens
van de Louizalaan toegestaan door het
bijzonder plan van aanleg van 1970.

1970 stond de bouw van twee bijkomende torengedebouwen toe, aan de andere kant van de laan : de ITT-toren, die over de Ter Kamerenabdij uitkijkt (arch. Walter Bresseleers, 1973, 102 m hoog) en de SAIFI-toren, tegenwoordig "Blue Tower", op de hoek met de Vilain XIII-straat (Henri Montois, 1976, 87 m hoog).

De bouw van de ITT-toren was een historische gebeurtenis in de stedenbouwkundige geschiedenis van Brussel : de Amerikaanse onderneming had de bouwvergunning namelijk al gekregen nog vóór het aanlegplan van de laan was goedgekeurd en het hieropvolgende protest, waarbij men zich onder meer verzette tegen de bouw van een toren in een belangrijk historisch gebied, was één der eerste beroemde protestacties van de buurtcomités.

De bouw van de ITT-toren
(Louizalaan 480), in de onmiddellijke
nabijheid van het historisch landschap
van de Ter Kamerenabdij, gaf aanleiding
tot één van de eerste "stedelijke
protestacties" van de Brusselse
buurtcomités.

Op de foto, een manifestatie in 1970
voor de schutting van het bouwterrein.

De Louizagalerij,
de Sterrenkruising :
perspectief. E. Goffay, 1956.

DE LOUIZAGALERIJ

De flessenhals aan de Louizalaan vormde in de jaren 1950 het toneel voor een groots vastgoedavontuur dat in zekere zin aanknoopte met de traditie van de overdekte passages die in de XIXde eeuw in de mode waren. De "Louizagalerij", een echt winkel- en wooncomplex stak zijn ambitie niet onder stoelen of banken : het wilde een Europese versie zijn van het Newyorkse Rockefeller Center. Een kleine stad op zich dus, en dat blijkt wel uit de over 11 niveaus lopende winkels, kantoren, appartementen, parkings, en polyvalente zalen bestemd voor tentoonstellingen, recepties en theater- en filmvoorstellingen.

Het eerste deel van de galerij, ontworpen door Emile Goffay, werd ingewijd in 1956. De galerij vormde toen nog een doodlopende gang, opgetrokken rond twee grote rotondes - de Sterrenkruising en de Crespelrotonde - van waaruit de verschillende niveaus bereikbaar waren. Aan weerszijden van de verschillende gangen in licht marmor bevonden zich een vijftigtal winkels waarvan de namen - Saint-Honoré, Rivoli, Vendôme,...- de luxe van het Parijse leven opriepen. De galerij was verbonden met de flessenhals via één enkele ingang, halverwege de Louiza Poort en het Stefaniaplein, tegenover een tramhalte. De ingang voor auto's

bevindt zich achteraan, in de Kapitein Crespelstraat. De appartementen en kantoren zijn ondergebracht in een gebouw van vijf verdiepingen middenin het gebouwenblok, op een uitgestrekte terrasvormige tuin.

Een eerste uitbreiding van de Louizagalerij gebeurde richting Stefaniaplein.

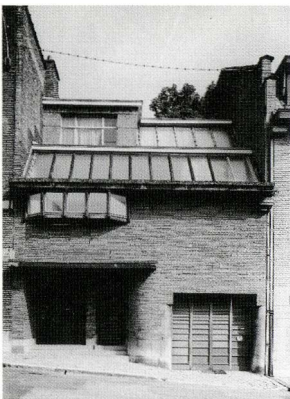
Dit derde deel, de Louizapoortgalerij genaamd, werd in 1965 voltooid door Jacques Cuisinier en verbond de oorspronkelijke passage met de Gulden Vlieslaan, waardoor er een heuse overdekte straat ontstond die parallel liep met de flessenhals. Deze ligging zou een beslissende impact hebben op het commercieel succes van het complex dat, tot op de dag van vandaag, één van de meest in trek zijnde winkelcentra van de Brusselse bovenstad vormt.

De galerij heeft haar langdurige succes ongetwijfeld te danken aan haar multifunctioneel karakter, wat dan ook voor een steeds wisselend publiek en sfeer zorgt. Naast een honderdtal winkels, zijn de kantoorruimtes en appartementen - zo'n vijftigtal dienen voor huisvesting - doorlopend in gebruik genomen en ook de drie toneel- en bioscoopzalen doen nog steeds dienst.

Sinds 1990 is de Louizagalerij verbonden met een nieuwe winkelpassage die op de Gulden Vlieslaan aansluit : de Louizaruimte.

De Louizagalerij, recente foto.

Hotel Wielemans, Defacqzstraat 14: tekening van de gevel. A. Blomme, 1928. Het art-deco-interieur van het gebouw en de tuin weerspiegelen de Andalusische invloed van de buitengevel. Beschermd monument sinds 1993.

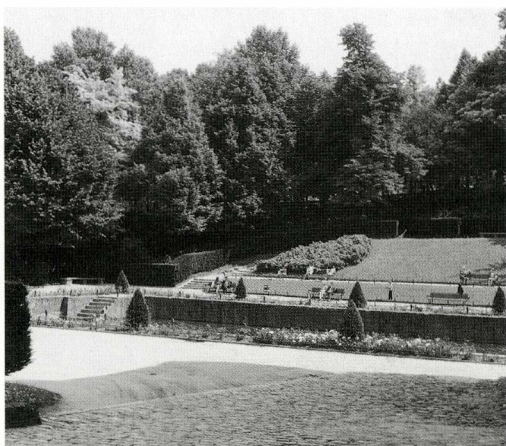
Kunstenaarsatelier, Paul Spaakstraat 4: recente foto. F. Bodson, 1930.

De architect tekende eveneens de plannen van de aanpalende woning (1928, Paul Spaakstraat 6) en het pand van de vrijmetselaarsloge "Le Droit Humain" (1934, Kluisstraat 86), waarin tegenwoordig de "Archives d'Architecture Moderne" zijn ondergebracht.

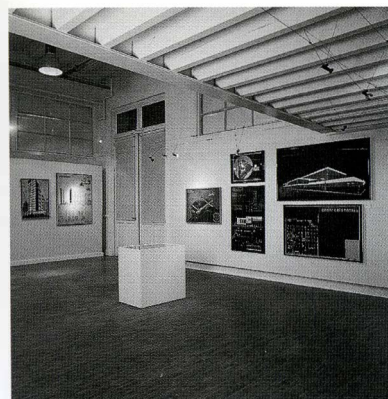
EPILOOG

De Louizalaan vormt vandaag één van de mooiste plaatsen om kantoren onder te brengen. Met haar ongeveer 400 000 m² kantooroppervlakte, neemt ze meer dan één vijfde van de totale tertiaire markt in beslag binnen het Brussels Gewest. Exclusieve winkels, restaurants, kunstgalerijen en antiekzaken dragen bij tot de sfeer en reputatie van de Louizalaan. De zetel van de Orde van de Architecten (Livornostraat 158, Alban Chambon, ca. 1930), de "Archives d'Architecture Moderne" (Paul Spaakstraat 68, Fernand Bodson, 1934), de "Fondation pour l'Architecture" (Kluisstraat 55) en de kunstschool van Ter Kameren (gesticht door Henry Van de Velde in 1927 in de voormalige abdij) zijn in de nabijheid gevestigd. Woningen

zijn zeldzamer geworden – de laan telt slechts een veertigtal strikt aan huisvesting voorbehouden percelen – maar blijven, paradoxaal genoeg, erg geliefd. Behalve de hotels zijn de laatste jaren enkele nieuwe appartementsgebouwen de beschikbare woonruimtes komen vervoegen waarvan het aantal vandaag de dag de vijfhonderd overschrijdt. Ook de openbare ruimtes hebben veranderingen ondergaan: het Stefaniaplein en de flessenhals worden heraangelegd, de overdekte galerijen gerestaureerd, er worden nieuwe

De tuinen van de Ter Kamerenabdij omstreeks 1975, in het lager gelegen deel van de Emile Duraylaan. In zijn geheel beschermd landschap sinds 1993.

"La Fondation pour l'Architecture", Kluisstraat 55. Gevestigd in een elektriciteitscentrale van het einde van de XIX^{de} eeuw.

Galerie Hufkens, Sint-Jorisstraat 8: één van de vele kunstgalerijen in de wijk rond de Louizalaan. Achter een beaux-arts-gevel (omstreeks 1910), een gerenoveerde binnenruimte en een volledig verbouwde achtergevel (foto boven). P. Robbrecht, H. Daem, 1992.

beelden geplaatst,...En het erfgoed staat vanaf nu onder hoge bescherming: alleen al op de laan zelf werden door de dienst Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer dan 100 gebouwen en gevels geïnventariseerd waardoor afbraak niet meer mogelijk zou mogen zijn. Een nieuw plan dat nu bestudeerd wordt, voorziet ook in de restauratie, op de laan en in de naburige wijken, van de leefkwaliteit en van de binnenterreinen van de woonblokken, van de bomenrijen en van het tracé van de tuinen; de restauratie met andere woorden van de publieke wandelweg en van het stedelijk weefsel, met dezelfde ambities en dezelfde eisen die meer dan een eeuw geleden aan de creatie van de Louizalaan ten grondslag lagen.

De zetel van de Orde van de Architecten, Livornostraat 158: detail van de ingang aan de binnenplaats. A. Chambon, omstreeks 1930. Recente foto.

Het Wiltcher's-complex aan de Louizalaan.

Atelier de Genval. Het hoekgebouw (Louizalaan / Charleroisesteenweg) vormt, samen met zijn in 1983 gebouwde pendant aan de andere zijde van de Louizalaan, een eigentijdse versie van de monumentale "poort" die oorspronkelijk door architect H. Maquet was ontworpen. Het complex omvat een groot hotel (Conrad International, 269 kamers), kantoren en winkels.

BEKNOPTTE BIBLIOGRAFIE

- *Brussel, breken, bouwen*, Brussel, 1979.
- Xavier DUQUEENNE, *Le bois de La Cambre*, Brussel, 1989.
- Plan *L'Art dans la Rue/Kunst in de Straat, 1893-1913*, uitg. Koning Boudewijnstichting, Brussel, 1991.
- Thierry DEMEY, *Chronique d'une capitale en chantier*, bdn I en II, Brussel, 1992.
- *Art Deco architectuur. Brussel 1920-1930*, Brussel, 1996.

In dezelfde collectie :

1. HET JUBELPARK, ZIJN GEBOUWEN EN MUSEA (FR - NL - ESP - GB)
2. HET KERKHOF AAN DE DIEWEG (FR - NL)
3. DE GROTE MARKT VAN BRUSSEL (FR - NL - ESP - GB)
4. DE BEGIJNHOFWIJK (FR - NL)
5. DE HEIZEL (FR - NL - ESP - GB)
6. DE LOUIS BERTRANDLAAN EN HET JOSAPHATPARK (FR - NL)
7. DRIE VOORBEEDEN
VAN PASSAGES UIT DE 19de EEUW (FR - NL - ESP - GB)
SINT-HUBERTUSGALERIJEN - BORTIERGALERIJ - NOORDDOORGANG
8. ANDERLECHT (FR - NL)
DE COLLEGALE - HET BEGIJNHOF - HET ERASMUSHUIS
9. DE ZAVEL DE WIJK EN DE KERK (FR - NL - ESP - GB)
10. DE VIJVERS VAN ELSENE EN OMGEVING (FR - NL)
11. DE SINT-KATELIJNEWIJK EN DE OUDE HAVENDOKKEN (FR - NL)
12. HET LEOPOLDSPARK ARCHITECTUUR EN NATUUR (FR - NL - ESP - GB)
13. DE SQUARESWIJK (FR - NL - ESP - GB)
MARGARETA, AMBIORIX, MARIA-LOUIZA EN GUTENBERG
14. DE ARMAND STEURSSQUARE TE ST-JOOST-TEN-NODE (FR - NL)
15. HET KONINGSPLEIN EN DE WARANDEWIJK (FR - NL - ESP - GB)
16. DE OBSERVATORIUMWIJK IN UKKEL (FR - NL)
17. DE TERVURENLAAN (FR - NL)
18. HET WOLUWEDAL (FR - NL)
20. DE CENTRALE LANEN (FR - NL)

Grafische vormgeving : La Page • Vertaling : Emmy Toonen
Fotogravure : ROscan • Druk : P. François n.v. • Distributie : Altera Diffusion

© Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Dienst Monumenten en Landschappen
C.C.N.

Vooruitgangstraat, 80 - 1030 Brussel - Tel: 02/204 24 49

GEDRUKT IN BELGIE
WETTELIJK DEPOT: D/1997/6860/02

De collectie "Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis" wordt uitgegeven om het culturele erfgoed van Brussel ruimere bekendheid te geven.

Boeken vol anekdotes, onuitgegeven documenten, oude afbeeldingen, historische overzichten met aandacht voor stedenbouw, architectuur en kunsten... een echte goudmijn voor de lezer en wandelaar die Brussel beter wil leren kennen.

De Louizalaan is een lange stadspromenade die het historisch stadsgedeelte met het Ter Kamerenbos verbindt. Haar rijke en erg gediversifieerde bebouwing beslaat heel de geschiedenis van de Brusselse architectuur en stedenbouw van de XIXde en XXste eeuw. Bovendien getuigt ze van de grote omwentelingen die de naoorlogse modernisering van de hoofstad met zich meebracht. Vandaag speelt de Louizalaan een belangrijke rol bij de herontdekking van Brussel als woonstad.